

Έργο «ADULATION- Εκπαίδευση Ενηλίκων για Κοινωνική Αλλαγή»

2020-1-CY01-KA204-065947

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΩΝ ΕΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ, ΤΟ ΒΕΛΓΙΟ, ΤΗΝ ΟΥΓΓΑΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ

Πνευματικό παράγωγο 1 - Ερευνητική μελέτη

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. Εισαγωγή.....	3
2. Ποια είναι η πολιτική διάσταση της εκπαίδευσης ενηλίκων;	4
2.1 Η έννοια της υπηκοότητας	4
2.2 Εκπαίδευση για την υπηκοότητα.....	6
2.3 Εκπαίδευση υπηκοότητας και μάθηση ενηλίκων	8
2.4 Ο ρόλος και οι ικανότητες των ενηλίκων εκπαιδευτικών	9
2.5 Η πολιτική διάσταση.....	11
3. Το πλαίσιο της ΕΕ για την εκπαίδευση των πολιτών και τη μάθηση ενηλίκων	12
3.1 Εκπαίδευση για την υπηκοότητα.....	12
3.2 Η προώθηση της υπηκοότητας μέσω της εκπαίδευσης ενηλίκων.....	13
4. Εκπαίδευση ενηλίκων στην Κύπρο, το Βέλγιο, την Ουγγαρία και την Ιταλία	15
4.1 Εθνικά πλαίσια πολιτικής για την εκπαίδευση ενηλίκων.....	16
5. Η πολιτική διάσταση της εκπαίδευσης ενηλίκων στην Κύπρο, το Βέλγιο, την Ουγγαρία και την Ιταλία	20
6. Ικανότητες υπηκοότητας εκπαιδευτών ενηλίκων στην Κύπρο, το Βέλγιο, την Ουγγαρία και την Ιταλία	24
6.1 Το επάγγελμα του εκπαιδευτή ενηλίκων στις χώρες εταίρους	24
6.2 Ικανότητες ενηλίκων εκπαιδευτικών για την πολιτική διάσταση: αποτελέσματα της έρευνας	26
7. Συμπέρασμα	36
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	39
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ - ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ	44
Κύπρος	44
Ιταλία	46
Ουγγαρία	48
Βέλγιο.....	50

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αυτή η ερευνητική μελέτη εκπονήθηκε στο πλαίσιο της στρατηγικής εταιρικής σχέσης Erasmus+ «ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ - Εκπαίδευση ενηλίκων για κοινωνικές αλλαγές». Στόχος του έργου είναι να υποστηρίξει τη συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτών ενηλίκων, λαμβάνοντας ιδίως υπόψη τις ικανότητες που υποστηρίζουν την ενεργό πολιτική και κοινωνική δέσμευση των ενηλίκων μαθητών. Αυτή η έκθεση στοχεύει να αποκτήσει μια βαθύτερη κατανόηση της πολιτικής διάστασης του έργου των εκπαιδευτών ενηλίκων στις χώρες εταίρους, στον βαθμό στον οποίο η πολιτική διάσταση ενσωματώνεται στο έργο των εκπαιδευτών ενηλίκων, εξετάζοντας τόσο τα συμφραζόμενα όσο και τα μεμονωμένα στοιχεία, στο επίπεδο εθνικών πολιτικών καθώς και τις ικανότητες των εκπαιδευτικών. Αυτή η έκθεση χρησιμεύει ως βάση για τις επόμενες δραστηριότητες του έργου – υποστηρίζει την ανάπτυξη σχετικού εκπαιδευτικού υλικού για εκπαιδευτές ενηλίκων στις χώρες εταίρους.

Τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα που σκοπεύουμε να απαντήσουμε είναι τα εξής:

- Σε ποιο βαθμό και με ποιον τρόπο εμφανίζεται η πολιτική διάσταση ή η εκπαίδευση υπηκοότητας στην εκπαίδευση ενηλίκων στις χώρες εταίρους, και ποιες είναι οι ευκαιρίες για ένταξη ή περαιτέρω ενίσχυση της ενσωμάτωσης της πολιτικής διάστασης στο έργο των εκπαιδευτών ενηλίκων;
- Ποιες είναι οι κύριες δεξιότητες, ικανότητες ή τομείς ικανοτήτων των εκπαιδευτών ενηλίκων που πρέπει να αναπτυχθούν για να ενσωματώσουν την πολιτική διάσταση στο έργο τους;

Αυτή η ερευνητική δραστηριότητα βασίζεται σε τέσσερις επιλεγμένες μεθόδους: επισκόπηση βιβλιογραφίας, ανάλυση πολιτικής, διαβούλευση με τα ενδιαφερόμενα μέρη και έρευνα. Ο συνδυασμός αυτών των τεσσάρων μεθόδων επιτρέπει στους εταίρους του έργου να αποκτήσουν μια ολοκληρωμένη κατανόηση της προηγούμενης έρευνας σε αυτόν τον τομέα, το πολιτικό πλαίσιο της εκπαίδευσης ενηλίκων στις χώρες εταίρους του έργου και τις ανάγκες των εκπαιδευτών ενηλίκων για την ανάπτυξη των αρμοδιοτήτων τους για την πολιτική συμμετοχή.

Στο πρώτο μέρος της έκθεσης, παρέχουμε ένα εννοιολογικό υπόβαθρο για την πολιτική διάσταση, ακολουθούμενο από μια σύντομη επισκόπηση του σχετικού πολιτικού πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο δεύτερο μέρος, παρουσιάζουμε την έρευνά μας στις χώρες εταίρους. Τέλος, ολοκληρώνουμε με συστάσεις για τα περαιτέρω βήματα και δραστηριότητες αυτού του έργου.

2. ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ;

Κατανοούμε την πολιτική διάσταση της εκπαίδευσης ενηλίκων που βασίζεται σε έναν από τους επτά τομείς ικανοτήτων του ευρωπαϊκού προτύπου ικανότητας κατάρτισης (ETS) για εκπαιδευτές (SALTO, 2014): «συμμετοχή αστικά». Αυτός ο τομέας ικανοτήτων περιλαμβάνει τέσσερις ικανότητες: σύνδεση πολιτικών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων, ενσωμάτωση αξιών και πεποιθήσεων, υποστήριξη των εκπαιδευομένων στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης και εφαρμογή των αρχών της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ως εκ τούτου, το γενικό πλαίσιο στο οποίο προσεγγίζουμε την πολιτική διάσταση είναι η εκπαίδευση υπηκοότητας και οι διάφορες πτυχές του τομέα αρμοδιοτήτων «να είσαι πολιτικά δεσμευμένος».

Με αυτό το σημείο εκκίνησης, αυτό το κεφάλαιο στοχεύει να παρέχει ένα εννοιολογικό υπόβαθρο για την πολιτική διάσταση της εκπαίδευσης ενηλίκων, εστιάζοντας στην εκτενή βιβλιογραφία σχετικά με τις έννοιες της υπηκοότητας και της εκπαίδευσης των πολιτών. Αυτό το κεφάλαιο καθορίζει ένα πλαίσιο για την έρευνά μας στις χώρες εταίρους και τις επακόλουθες δραστηριότητες του προγράμματος ADULATION.

2.1 Η έννοια της υπηκοότητας

Η έννοια της υπηκοότητας συζητείται πολύ στον ακαδημαϊκό λόγο - λαμβάνοντας υπόψη πολλαπλούς κλάδους, συμπεριλαμβανομένης της φιλοσοφίας, της κοινωνιολογίας, της πολιτικής επιστήμης και της εκπαίδευσης - κυρίως λόγω της δυναμικής, αμφισβητούμενης, συμφραζομένης και πολυδιάστατης φύσης της. Αυτό σημαίνει ότι η έννοια της υπηκοότητας έχει αλλάξει με την πάροδο του χρόνου. Έχει διαφορετικές ερμηνείες καθώς και εφαρμογή σε διαφορετικά πλαίσια. Η έννοια της υπηκοότητας, το νόημά της, ποιες ιδιότητες θεωρούνται απαραίτητες για έναν «καλό πολίτη», ποια χαρακτηριστικά θεωρούνται σημαντικά για μια καλή κοινωνία είναι πολλές συζητήσεις και έχουν προκαλέσει διαφωνίες - και η έννοια της υπηκοότητας έχει πολλές διαστάσεις στις οποίες μπορεί να γίνει κατανοητή καθώς και να ενσωματωθεί στην εκπαίδευση (Schugurensky 2006; Schugurensky & Myers, 2008).

Διαφορετικές τυπολογίες και αντιλήψεις της υπηκοότητας γενικά περιλαμβάνουν διάφορες διαστάσεις όπως πολιτικά και πολιτικά δικαιώματα και ευθύνες, πολιτιστικές πτυχές, ταυτότητα, συμμετοχή και σχετίζονται με τις έννοιες της κοινότητας, της δημοκρατίας, της διαφορετικότητας, της ισότητας (ή του αποκλεισμού) και της αντιπροσωπείας (βλέπε π.χ. Marshall, 1964; Gilbert, 1996;

Westheimer & Kahne, 2004; Mutch, 2005; Schugurensky, 2006; Schugurensky & Myers, 2008; Banks, 2008; Castro & Knowles, 2017).

Ο Schugurensky (2006) προσδιορίζει τέσσερις διαστάσεις της υπηκοότητας: την κατάσταση, την ταυτότητα, τις αρετές του πολίτη και την αντιπροσωπεία, όπου το «πρώτο σχετίζεται με ζητήματα ένταξης, το δεύτερο με ζητήματα συναισθημάτων του ανήκειν, το τρίτο σε διαθέσεις, αξίες και συμπεριφορές και το τελευταίο σε θέματα εμπλοκής και πολιτικής αποτελεσματικότητας "(σελ. 1). Σε μια παρόμοια τυπολογία με πέντε κατηγορίες, ο Mutch (2005) τονίζει τις έννοιες της δημοκρατίας, της ελευθερίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως μέρος της υπηκοότητας ως δημοκρατικό ιδεώδες (παρόμοιο με τις αρετές των πολιτών στην προηγούμενη τυπολογία) και προσδιορίζει περαιτέρω την υπηρεσία ως δημόσια πρακτική και συμμετοχή. Η δημόσια πρακτική αναφέρεται σε επίσημες διαδικασίες και νομικές πτυχές, καθώς και σε πολιτιστικούς παράγοντες που επηρεάζουν τη συμπεριφορά των πολιτών, ενώ η συμμετοχή συνεπάγεται ενεργό συμμετοχή και ευαισθητοποίηση για δημοκρατικά ζητήματα στην κοινότητα,

Οι Westheimer & Kahne (2004) προσφέρουν μια ελαφρώς διαφορετική προσέγγιση στο πλαίσιο «τρία είδη πολιτών» σχετικά με το τι είναι υπεύθυνη ή ενεργή υπηκοότητα. Ο προσωπικά υπεύθυνος πολίτης φέρει ευθύνη στην κοινότητα κάποιου, και η ιδέα ενός καλού πολίτη ως έντιμου και νομοταγούς μέλους της κοινότητας. ο συμμετοχικός πολίτης δίνει μεγαλύτερη έμφαση στη δράση, με μεγαλύτερη προσπάθεια για βελτίωση, ανάληψη ηγεσίας και οργάνωση της κοινότητας · ενώ ο πολίτης που είναι προσανατολισμένος στη δικαιοσύνη περιλαμβάνει μια κριτική αξιολόγηση των υφιστάμενων (κοινωνικών, πολιτικών ή οικονομικών) δομών και της προληπτικής δράσης για την αντιμετώπιση της κοινωνικής αδικίας.

Η Banks (2008) βασίζεται περαιτέρω στη συμμετοχική πτυχή της υπηκοότητας εισάγοντας μια τυπολογία της νομικής, ελάχιστης, ενεργής και μετασχηματιστικής υπηκοότητας. Η νομική υπηκοότητα συνεπάγεται νομική συμμετοχή στην πολιτική κοινότητα, με συνοδευτικά δικαιώματα, αλλά δεν περιλαμβάνει ουσιαστική συμμετοχή, ενώ η ελάχιστη υπηκοότητα ισχύει για όσους ασκούν το δικαίωμα ψήφου και συμμετοχής σε πολιτικές διαδικασίες. Η κατηγορία της ενεργής υπηκοότητας είναι παρόμοια με τον συμμετέχοντα πολίτη του Westheimer και του Kahne, με έμφαση στην πολιτική δράση που δεν αμφισβητεί τις υπάρχουσες κοινωνικές και πολιτικές δομές, ενώ η μετασχηματισμένη ιθαγένεια (σύμφωνα με την ιδέα του πολίτη με δικαιοσύνη) συνεπάγεται τη λήψη "δράσης" να προωθήσουν την κοινωνική δικαιοσύνη ακόμη και όταν οι ενέργειές τους παραβιάζουν, αμφισβητούν ή διαλύουν τους ισχύοντες νόμους, συμβάσεις,

2.2 Εκπαίδευση για την υπηκοότητα

Αυτές οι προσεγγίσεις για την υπηκοότητα επηρεάζουν έντονα την προσέγγιση της εκπαίδευσης των πολιτών, την ίδια την έννοια και τι πρέπει να επιτύχει. Υπάρχουν διάφοροι όροι που χρησιμοποιούνται στον τομέα της εκπαίδευσης υπηκοότητας, όπως η αστική εκπαίδευση, η αγωγή πολιτών, οι κοινωνικές σπουδές, η εκπαίδευση υπηκοότητας και ενώ ορισμένοι προτείνουν διαφοροποίηση μεταξύ αυτών των όρων, δεν υπάρχει συναίνεση για την ορολογία ή τους ορισμούς αυτών των εννοιών. Οι διαφορετικοί ορισμοί δίνουν έμφαση στον προπαρασκευαστικό ρόλο της εκπαίδευσης των πολιτών για τη δημοκρατική ζωή (Castro & Knowles, 2017), για τους ρόλους και τις ευθύνες ως πολίτης (Kerr, 1999), για την ευαισθητοποίηση και τους «φωτισμένους πολίτες» (ΕΑΕΑ, 2019α, σ. 4, αναφέρει την UNESCO, 1998), τον ρόλο της κοινωνικοποίησης μέσω εκπαιδευτικών κανόνων και πρακτικών (Janmaat, 2007), καθώς και της συμμετοχής στις κοινότητες της κοινωνίας και τις αποφάσεις σχετικά με την κοινωνική και πολιτική ζωή, «χαρακτηρίζεται από αμοιβαίο σεβασμό και μη βία και σύμφωνα με τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία» (Hoskins et al., 2012, σελ. 17, παραθέτει τους Hoskins, 2006).

Υπάρχει δυαδικότητα της εκπαίδευσης των πολιτών σχετικά με το αν ο ρόλος της είναι κατά κύριο λόγο καταφατικός ή κριτικός, με άλλα λόγια, αν στοχεύει στη δημιουργία μιας κοινής (εθνικής) ταυτότητας και πίστης για την πολιτική κοινότητα ή στην προώθηση της κριτικής σκέψης (προς το κράτος επίσης) και ανοιχτότητα σε άλλους πολιτισμούς (Janmaat, 2007; Kenner, 2020). Παρόλο που ο Johnson (2010) υποστηρίζει ότι η εξέλιξη της εκπαίδευσης για την υπηκοότητα μετατόπισε την εστίασή της από την οικοδόμηση έθνους και τη δημιουργία μιας κοινής ταυτότητας σε έναν πιο περίπλοκο ρόλο που περιλαμβάνει μια ποικιλία στοιχείων, η εκπαίδευση υπηκοότητας σε τυπικά περιβάλλοντα μάθησης εξακολουθεί να έχει έναν ισχυρό σκοπό που σχετίζεται με την προηγούμενη πτυχή σε πολλές χώρες (βλ. π.χ. Kenner, 2020). Πολλοί μελετητές των τελευταίων δύο δεκαετιών υποστηρίζουν μια πιο κριτική προσέγγιση στην εκπαίδευση των πολιτών, εστιάζοντας στην ενεργό συμμετοχή σε τοπικές, εθνικές ή παγκόσμιες κοινότητες, κοινές αξίες, όπως η δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα, η κοινωνική δικαιοσύνη, η κριτική και στοχαστική σκέψη - λαμβάνοντας υπόψη την ταυτότητα και τις ενέργειες κάποιου, καθώς και τις υπάρχουσες κοινωνικές, πολιτικές

διαδικασίες και δομές (βλέπε, π.χ. Osler & Starkey, 2006 · Banks, 2008; Johnson, 2010; Peterson et al., 2016). Ο Kenner (2020) υποστηρίζει ρητά ότι η εκπαίδευση υπηκοότητας δεν μπορεί να είναι καταφατική, καθώς πρέπει να στοχεύει στην ανάπτυξη της «ικανότητας των πολιτών να βλέπουν μέσα από τη δεδομένη σειρά, πρότυπα και κανόνες, να αντανακλούν, να αλλάζουν, να επικρίνουν και να το διαμορφώνουν με τρόπους που θεωρούνται επαρκή "(σελ. 120).

Η εκπαίδευση για την υπηκοότητα είναι «πάντα μια διαδικασία προσανατολισμένη στο μέλλον καθοδηγούμενη από οράματα της επιθυμητής κοινωνίας» (Janmaat, 2007, σελ. 3), και καθώς αυτό το όραμα, το περιεχόμενο και η προσέγγιση της εκπαίδευσης των πολιτών ποικίλλει σημαντικά σε διαφορετικά κοινωνικά και πολιτικά πλαίσια - παρόμοια με την ίδια την έννοια της υπηκοότητας. Σύμφωνα με τον Kerr (1999), οι κύριοι παράγοντες που επηρεάζουν την προσέγγιση της εκπαίδευσης των πολιτών είναι η ιστορική παράδοση, η γεωγραφική θέση, η κοινωνικοπολιτική δομή, το οικονομικό σύστημα και οι παγκόσμιες τάσεις.

Η έρευνα στον τομέα εντοπίζει τρεις κύριες προσεγγίσεις στην εκπαίδευση υπηκοότητας: εκπαίδευση ή μάθηση σχετικά με την υπηκοότητα, μέσω της υπηκοότητας και για την υπηκοότητα (Kerr, 1999; Kalekin-Fishman et al., 2007). Η εκμάθηση της υπηκοότητας είναι παραδοσιακά καθήκον της τυπικής εκπαίδευσης και θέτει την υπηκοότητα ως επίκεντρο της κατάστασης. Αυτό συνεπάγεται την παροχή πληροφοριών στους εκπαιδευόμενους και επαρκών γνώσεων σχετικά με πολιτιστικές και ιστορικές αντιλήψεις και κοινωνικές και πολιτικές δομές και διαδικασίες. Αντίθετα, η εκμάθηση μέσω της υπηκοότητας περιλαμβάνει συμμετοχικές και ενεργές εμπειρίες (μάθηση μέσω πράξης), οι οποίες μπορούν να συμβούν τόσο στην επίσημη εκπαίδευση όσο και στην καθημερινή ζωή. Αυτός ο τύπος μάθησης επικεντρώνεται περισσότερο στην υπηκοότητα ως πρακτική (οι ενεργές, συμμετοχικές πτυχές που συζητήθηκαν παραπάνω) και περιλαμβάνει "συνειδητό προβληματισμό και συζήτηση των διαφορετικών εμπειριών της υπηκοότητας στην καθημερινότητα "(Kalekin-Fishman et al., 2007, σελ.29). Η εκπαίδευση για την υπηκοότητα συνδυάζει τις άλλες δύο μαθησιακές προσεγγίσεις και "περιλαμβάνει τον εξοπλισμό των μαθητών με ένα σύνολο εργαλείων (γνώση και κατανόηση, δεξιότητες και ικανότητες, αξίες και διαθέσεις) που τους επιτρέπουν να συμμετέχουν ενεργά και λογικά στους ρόλους και ευθύνες που αντιμετωπίζουν στην ενήλικη ζωή τους " (Kerr, 1999, σελ. 12). Οι Kalekin-Fishman και συνάδελφοι (2007) υποστηρίζουν ότι αυτός ο τύπος εκπαίδευσης υπηκοότητας είναι κατάλληλος ιδιαίτερα για εκπαίδευση ενηλίκων.

Όσον αφορά οποιαδήποτε άλλη πειθαρχία, οι παιδαγωγικές προσεγγίσεις στην εκπαίδευση υπηκοότητας μπορούν να λάβουν διάφορες μορφές. Ωστόσο, η τυπολογία του Evans (2008, που αναφέρεται στο Castro & Knowles, 2017) παρέχει μια σχετική αντανάκλαση για τους τρεις τύπους πολιτών που προσδιορίζονται από τους Westheimer και Kahne (2004). Ο πρώτος παιδαγωγικός προσανατολισμός για την εκπαίδευση των πολιτών είναι η μετάδοση, η οποία συνεπάγεται τη διδασκαλία θεμελιωδών γνώσεων για την υπηκοότητα και την κοινωνία. Το δεύτερο είναι μια προσέγγιση συναλλαγών, η οποία ξεπερνά τις γνώσεις της αστικής ζωής και ενσωματώνει την ανάπτυξη δεξιοτήτων και ικανοτήτων σχετικών με τη συμμετοχή στη δημοκρατία · ενώ η τρίτη είναι η μετασχηματιστική εκπαίδευση για την ιδιότητα του πολίτη που στοχεύει στην προετοιμασία "πολιτών που θα μεταμορφώσουν την κοινωνία μέσω του ακτιβισμού" (Castro & Knowles, 2017, σ. 290).

2.3 Εκπαίδευση υπηκοότητας και εκπαίδευση ενηλίκων

Παρόλο που οι περισσότεροι από τους ορισμούς και τις προσεγγίσεις που περιγράφονται παραπάνω κατανοούν την εκπαίδευση υπηκοότητας για τους μαθητές σε τυπικά περιβάλλοντα μάθησης (πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση), όπου στις περισσότερες περιπτώσεις, αναπτύσσεται πρόγραμμα σπουδών για την υπηκοότητα (ή πολίτης), μπορούν να προσαρμοστούν και να κατανοηθούν για εκπαίδευση ενηλίκων - λαμβάνοντας υπόψη τόσο την τυπική (ρυθμιζόμενη) όσο και τη μη τυπική εκπαίδευση.

Η εκπαίδευση για την υπηκοότητα θεωρείται ένα σχετικό και σημαντικό στοιχείο της εκπαίδευσης ενηλίκων (ΕΑΕΑ, 2019α). Πολλοί ερευνητές βλέπουν και κατανοούν την εκπαίδευση υπηκοότητας ως διαδικασία δια βίου μάθησης (βλέπε, π.χ. Golubeva, 2018; Zerke, 2013; Bagnall, 2010; Ebner, 2009), επομένως, δίνοντας μεγάλη έμφαση όχι μόνο στο στοιχείο της ενεργής συμμετοχής των πολιτών στην εκπαίδευση ενηλίκων αλλά και της εκπαίδευσης ενηλίκων στην εκπαίδευση υπηκοότητας. Επίσης, η εκπαίδευση ενηλίκων θεωρείται ότι παίζει βασικό ρόλο στην ευαισθητοποίηση και την αντιμετώπιση των προκλήσεων του 21ου αιώνα, που προκαλούνται από αυξανόμενες ανισότητες, δημογραφικές αλλαγές, μετανάστευση, ανεργία, ψηφιοποίηση και τεχνολογική καινοτομία ή κλιματική αλλαγή (ΕΑΕΑ, 2019β) . Καθώς η ενεργή υπηκοότητα γίνεται κατανοητή με μια ευρεία έννοια, που περιλαμβάνει γνώσεις, δεξιότητες, ικανότητες, αξίες, στάσεις και συμπεριφορές, η συνάφεια της εκπαίδευσης της υπηκοότητας επισημαίνεται για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων.

Στην πράξη, η εκπαίδευση υπηκοότητας μπορεί να προσφέρεται ως ειδικό μάθημα (ή αντικείμενο) μόνη της σε ιδρύματα ή οργανισμούς εκπαίδευσης ενηλίκων, ενώ σε άλλες περιπτώσεις, θεωρείται και εφαρμόζεται ως εγκάρσιος στόχος και αρχή δραστηριοτήτων εκπαίδευσης ενηλίκων, με διάφορους στόχους, συνήθως κυμαίνονται από "ανάπτυξη ικανοτήτων για ενεργή συμμετοχή στην κοινωνία, έως πρόκληση και υποστήριξη των εκπαιδευομένων στην αντιμετώπιση των συνεχών προκλήσεων και απαιτήσεων που συνδέονται με το να είσαι πολίτης στη σύγχρονη κοινωνία" (ΕΑΕΑ, 2019α, σελ.8). Η εκπαίδευση για την υπηκοότητα περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα ικανοτήτων και δεξιοτήτων που είναι χρήσιμες και συναφείς στους χώρους εργασίας ή στον κόσμο της εργασίας συγκεκριμένα (Schulz et al., 2018), τονίζοντας περαιτέρω τη σημασία και τις δυνατότητες της εκπαίδευσης των πολιτών στις ρυθμίσεις της εκπαίδευσης ενηλίκων - ακόμη και σε συνεχή επαγγελματική εκπαίδευση ή γενικά σε μαθήματα με έντονη εστίαση στην απασχολησιμότητα.

2.4 Ο ρόλος και οι ικανότητες των ενηλίκων εκπαιδευτικών

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών που εργάζονται με ενήλικες, ιδίως όσον αφορά την εκπαίδευση των πολιτών, ενημερώνεται από τις θεωρίες της Αντραγγολογίας, την κοινωνική αλλαγή και τη μετασχηματιστική μάθηση (Γιαννούκος κ.ά., 2015). Σύμφωνα με αυτές τις θεωρίες, ο εκπαιδευτικός έχει καθοδηγητικό, ενθαρρυντικό, υποστηρικτικό και συντονιστικό ρόλο στη μαθησιακή διαδικασία. Στη μετασχηματιστική μάθηση, η κριτική σκέψη έχει βασική θέση και ο ρόλος του εκπαιδευτικού επεκτείνεται στην υποστήριξη της ανάπτυξης κριτικής και στοχαστικής σκέψης των μαθητών (βλέπε, π.χ. Mezirow, 2007), καθώς στοχεύει σε μια πιθανή αλλαγή, η οποία μπορεί να επιτευχθεί μέσω του «προσδιορισμού των στόχων και των προσδοκιών του από εκείνους των μαθητών του και [...] ενθαρρύνοντας τη συζήτηση και τη συμμετοχή των εκπαιδευομένων» (Γιαννούκος κ.ά., 2015, σελ. 239). Η εστίαση στην αλλαγή και η κριτική και στοχαστική σκέψη κάνει την προσέγγιση της μεταμορφωτικής μάθησης ιδιαίτερα σχετική με την εκπαίδευση των πολιτών στην εκπαίδευση ενηλίκων.

Ο ρόλος των εκπαιδευτών ενηλίκων εξελίσσεται με τις εξελίξεις αυτών των θεωριών και προσεγγίσεων και τις λειτουργίες της εκπαίδευσης ενηλίκων στην κοινωνία (Henczi, 2008). Πολλές από αυτές τις εξελίξεις στην εκπαίδευση ενηλίκων ευθυγραμμίζονται με τις ευρωπαϊκές και παγκόσμιες εκπαιδευτικές τάσεις, όπως η εκπαίδευση με γνώμονα τις ικανότητες, η ανάπτυξη δεξιοτήτων του 21ου αιώνα - συμπεριλαμβανομένης της κριτικής σκέψης, της επίλυσης

προβλημάτων και της δημιουργικότητας - ή της μάθησης με επίκεντρο τους μαθητές (βλ. , π.χ. OECD, 2018; 2019). Λαμβάνοντας υπόψη συγκεκριμένα την εκπαίδευση ενηλίκων, υπάρχει μια αυξανόμενη εστίαση στην ανάπτυξη δεξιοτήτων, στην ικανότητα μάθησης για μάθηση και στη συνεργατική και τη συμμετοχή - ή στρατηγικές διδασκαλίας και μάθησης με επίκεντρο τη μάθηση (βλ. Maróti, 2016). Ως αποτέλεσμα αυτών των αλλαγών, ο βασικός παράγοντας της διαδικασίας διδασκαλίας και μάθησης γίνεται ο μαθητής, μετατροπή του ρόλου του εκπαιδευτικού σε μέντορα ή δάσκαλο, υποστηρίζοντας τη μαθησιακή διαδικασία, χωρίς να αναλάβουν τις ευθύνες των εκπαιδευτικών για τη διαδικασία. Η συνεργασία και η αλληλεπίδραση καθίστανται κεντρικές στη διαδικασία μάθησης, οδηγώντας στην αποδόμηση της ιεραρχίας μεταξύ εκπαιδευτικού και εκπαιδευόμενου όταν πρόκειται για ενήλικες, ενθαρρύνοντας μια σχέση που βασίζεται στη συνεργασία (Γιαννούκος κ.ά., 2015; Maróti, 2016; Szelei & Malatyinszki, 2017).

Ικανότητες ενηλίκων εκπαιδευτικών

Οι περισσότερες δεξιότητες και ικανότητες που συζητούνται στη βιβλιογραφία, όπως είναι απαραίτητο για εκπαιδευτές ενηλίκων, συμπίπτουν με ικανότητες ή στοιχεία της πολιτικής διάστασης του Μοντέλου Ικανότητας του ETS. Ο Knowles (1973) τονίζει την αναγκαιότητα των δεξιοτήτων επικοινωνίας, των μαθησιακών δεξιοτήτων, της λήψης κρίσεων και της εφαρμογής διεπιστημονικών γνώσεων. Άλλες πηγές περιλαμβάνουν περαιτέρω δεξιότητες και ικανότητες όπως η ενσυναίσθηση, η αφοσίωση, η ανοχή, η αναλυτική σκέψη, η επίλυση προβλημάτων, η ικανότητα παρακίνησης των μαθητών, η ικανότητα διαχείρισης της διαδικασίας διδασκαλίας και μάθησης, καθώς και η ικανότητα κατανόησης διαφορετικών αξιών και πεποιθήσεων (δείτε: π.χ. Szelei και Malatyinszki, 2017).

Στο έργο Erasmus+ «Επέκταση και ανάπτυξη ικανοτήτων εκπαιδευτών ενηλίκων» (EDEC)¹, προσδιορίστηκε ένας κατάλογος ικανοτήτων, τις οποίες χρειάζονται οι εκπαιδευτές ενηλίκων για να εργαστούν και να ανταποκριθούν σε διάφορα θέματα που ενδέχεται να εμφανίζονται στην εκπαίδευση ενηλίκων σε διάφορες χώρες της ΕΕ. Συνοπτικά, οι αναγνωρισμένες δεξιότητες και ικανότητες είναι οι εξής:

- Δεξιότητες επικοινωνίας
- Ενσυναίσθηση

¹ Δείτε περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το έργο στη διεύθυνση <https://en.danilodolci.org/project/edec/> (Πρόσβαση: 22.03.2021)

- Διαπραγματευτικές ικανότητες
- Ομαδική δουλειά
- Ενεργή ακρόαση
- Εστίαση στη σχέση μαθητευόμενου-εκπαιδευτή
- Διαχείριση της διαφορετικότητας
- Αξιολόγηση μαθησιακών αναγκών και δημιουργία μαθησιακών δρόμων για τους μαθητές

2.5 Η πολιτική διάσταση

Είναι προφανές από τη βιβλιογραφία ότι δεν υπάρχει καμία ενιαία προσέγγιση προσαρμοσμένη στην εκπαίδευση υπηκοότητας, και ομοίως, δεν υπάρχει συναίνεση ούτε για την ορολογία που πρέπει να χρησιμοποιείται ή για το τι συνεπάγεται η εκπαίδευση υπηκοότητας. Ως εκ τούτου, χρησιμοποιούμε τους όρους εκπαίδευση υπηκοότητας και πολιτικής διάστασης εναλλακτικά σε όλη την έκθεση. Δεν σκοπεύουμε να δώσουμε τον ορισμό μας για αυτήν την έκθεση: προσαρμόζουμε μια προσέγγιση με μια ευρεία κατανόηση του τι η εκπαίδευση για την υπηκοότητα και, συνεπώς, η πολιτική διάσταση συνεπάγεται, λαμβάνοντας υπόψη την εννοιολογική συζήτηση για την εκπαίδευση των πολιτών, καθώς και τον στόχο αυτού έργου.

Κατανοούμε την πολιτική διάσταση ως εξαιρετικά συμφραζόμενη (και βασίζεται στις αξίες μιας δεδομένης κοινωνίας). Επομένως, τα θέματα και οι δεξιότητες ή οι ικανότητες που πρέπει να περιλαμβάνονται στην εκπαίδευση υπηκοότητας πρέπει να είναι συναφή και να προσαρμόζονται σε ένα δεδομένο κοινωνικό, πολιτιστικό και πολιτικό πλαίσιο. Θεωρούμε σημαντική την πτυχή της γνώσης. Ωστόσο, η έμφαση δίνεται μάλλον στην ανάπτυξη ικανοτήτων και στην αλλαγή. Έτσι, αναλογιζόμενοι τις έννοιες και τις τυπολογίες που συζητήθηκαν παραπάνω, η προσέγγισή μας στην πολιτική διάσταση είναι σύμφωνη με την έννοια της εκπαίδευσης για την υπηκοότητα, με έμφαση στους εκπαιδευτικούς και μετασχηματιστικούς εκπαιδευτικούς προσανατολισμούς

Συνολικά, κατά την άποψή μας, η εκπαίδευση υπηκοότητας ενσωματώνει τη γνώση των δικαιωμάτων και των ευθυνών και την πρακτική εφαρμογή τους σχετικά με την καθημερινή ζωή · κατανόηση των κοινωνικών και πολιτικών διαδικασιών, δομών και του τρόπου λειτουργίας τους · κριτική και στοχαστική σκέψη · και εστίαση στην αντιπροσωπεία των εκπαιδευομένων - ενεργή συμμετοχή και δέσμευση στην κοινότητα ή την κοινωνία συνολικά.

3. ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΚΑΙ ΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

3.1 Εκπαίδευση για την υπηκοότητα

Η προώθηση της εκπαίδευσης των πολιτών συγκαταλέγεται στις προτεραιότητες της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στις πολιτικές της ΕΕ από τα τέλη της δεκαετίας του 1990 (βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1998 · Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2001). Ωστόσο, έλαβε σημαντική προσοχή την τελευταία δεκαετία. Η προώθηση της ενεργής συμμετοχής των πολιτών συγκαταλέγεται στους στόχους του Στρατηγικού Πλαισίου για την Ευρωπαϊκή Συνεργασία στην Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ΕΕ 2020), τονίζοντας τη σημασία της εκπαίδευσης των πολιτών για την προώθηση της ισότητας, της ένταξης και της κοινωνικής συνοχής (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2009). Το αυξανόμενο ενδιαφέρον και η σημασία της υπηκοότητας στην εκπαίδευση επισημάνθηκαν στη Διακήρυξη του Παρισιού (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2015), καθώς και στις συστάσεις του Συμβουλίου σχετικά με την προώθηση κοινών αξιών, την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς, και την ευρωπαϊκή διάσταση της διδασκαλίας (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2018α), με μεγάλη έμφαση στις κοινές αξίες και την ευρωπαϊκή ταυτότητα.

Σύμφωνα με βασικά έγγραφα πολιτικής της ΕΕ, η εκπαίδευση των πολιτών στοχεύει στους νέους και τους ενήλικες να σκέφτονται κριτικά, να γίνουν υπεύθυνοι πολίτες, να γνωρίζουν τις θεμελιώδεις αξίες, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των πολιτών, καθώς και να συμμετέχουν ενεργά στην κοινωνία (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2011 · Ευρωπαϊκή Ένωση, 2015, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018). Περαιτέρω προσοχή δόθηκε στη σχέση μεταξύ εκπαίδευσης, δημοκρατίας και υπηκοότητας από το Συμβούλιο της Ευρώπης (2010, 2017) και των κοινών αξιών της δημοκρατίας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της δημοκρατίας, της ισότητας και του κράτους δικαίου (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020α).

Δεξιότητες και ικανότητες για ενεργό πολίτη

Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η εκπαίδευση υπηκοότητας βασίζεται σημαντικά στην ικανότητα του πολίτη, η οποία είναι μία από τις οκτώ βασικές ικανότητες για τη διά βίου μάθηση και ορίζεται ως «η ικανότητα να ενεργεί ως υπεύθυνος πολίτης και να συμμετέχει πλήρως στην αστική και κοινωνική ζωή, με βάση την κατανόηση των κοινωνικών, οικονομικών, νομικών και πολιτικών εννοιών και δομών, καθώς και των παγκόσμιων εξελίξεων και της βιωσιμότητας" (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2018β, σ. 10). Το στοιχείο γνώσης της ικανότητας του πολίτη επικεντρώνεται στην κατανόηση κοινών ευρωπαϊκών αξιών, στην κριτική κατανόηση της εθνικής, ευρωπαϊκής και

παγκόσμιας ιστορίας, στην ευαισθητοποίηση για κοινωνικά και πολιτικά κινήματα, στα βιώσιμα συστήματα και κλιματική αλλαγή, και στην πολιτιστική και ευρωπαϊκή ταυτότητα. Οι δεξιότητες περιλαμβάνουν κριτική σκέψη, επίλυση προβλημάτων, δεξιότητες για να συμμετέχουν εποικοδομητικά σε κοινοτικές δραστηριότητες και την ικανότητα να αλληλεπιδρούν κριτικά με παραδοσιακές και νέες μορφές μέσων. Οι στάσεις που σχετίζονται με την ικανότητα του πολίτη περιλαμβάνουν την προθυμία συμμετοχής σε πολιτικές δραστηριότητες και τη λήψη αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα, υποστήριξη κοινών αξιών (π.χ. πολιτιστική πολυμορφία, κοινωνική συνοχή και βιωσιμότητα), προώθηση της μη βίας, διασφάλιση της κοινωνικής δικαιοσύνης και ισότητας, καθώς και το ενδιαφέρον για πολιτικές και κοινωνικοοικονομικές εξελίξεις (σελ. 10-11).

Μια έκθεση που εκπονήθηκε στα πλαίσια του Προγράμματος «Ευρώπη για τους Πολίτες» προσδιορίζει την ικανότητα των πολιτών, τον πολιτικό γραμματισμό και τη διαπολιτισμική ικανότητα ως τις κύριες ικανότητες στην εκπαίδευση των πολιτών (Hoskins et al., 2012). Διακρίνουν μεταξύ γνώσεων, δεξιοτήτων, αξιών και συμπεριφορών που είναι απαραίτητες για την ενεργό ιδιότητα του πολίτη (πολιτική ικανότητα), για την πολιτική συμμετοχή (πολιτικός γραμματισμός) και για την «οικοδόμηση σχέσεων και συνεργασίας με ανθρώπους από άλλους πολιτισμούς μέσω του αμοιβαίου σεβασμού» (διαπολιτισμική ικανότητα) (σελ. 17).

Επιπλέον, το Συμβούλιο της Ευρώπης (2016) έχει αναπτύξει ένα μοντέλο ικανοτήτων που επισημαίνει τις αξίες, τις στάσεις, τις δεξιότητες και τη γνώση και την κριτική κατανόηση που κρίνονται απαραίτητες "για να συμμετέχουν αποτελεσματικά σε έναν πολιτισμό δημοκρατίας και να ζουν ειρηνικά μαζί με άλλους σε πολιτισμικά διαφορετικές δημοκρατικές κοινωνίες". (σελ. 9).

3.2 Η προώθηση της υπηκοότητας μέσω της εκπαίδευσης ενηλίκων

Η άποψη ότι ο ρόλος της εκπαίδευσης ενηλίκων είναι ζωτικής σημασίας για την ένταξη, την κοινωνική συνοχή και την ενεργό συμμετοχή του πολίτη στην ΕΕ υποστηρίζεται συνεχώς και ενισχύεται στις ευρωπαϊκές πολιτικές εστιάζοντας στην υπηκοότητα και τη διά βίου μάθηση γενικά (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1998 · Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2000, 2001), ή ειδικά στην εκπαίδευση ενηλίκων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2011, 2016). Οι βασικές στρατηγικές πολιτικής σχετικά με την προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην εκπαίδευση ενηλίκων είναι η Ευρωπαϊκή Ατζέντα για την Εκπαίδευση Ενηλίκων (Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2011), Διαδρομές αναβάθμισης: Νέες ευκαιρίες για ενήλικες (Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2016) και το ευρωπαϊκό θεματολόγιο δεξιοτήτων για βιώσιμη ανταγωνιστικότητα, κοινωνική δικαιοσύνη και Ανθεκτικότητα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020β). Ενώ

τα δύο τελευταία έγγραφα αναγνωρίζουν τη σημασία της εκπαίδευσης ενηλίκων και της δια βίου μάθησης για ενεργή υπηκοότητα (ή συμμετοχή στην κοινωνία), η εκπαίδευση των πολιτών δεν είναι στο επίκεντρό τους.

Η ευρωπαϊκή ατζέντα για την εκπαίδευση ενηλίκων ορίζει τον στόχο της εκπαίδευσης ενηλίκων ως «μέσο αναβάθμισης ή επαναπροσδιορισμού όσων πλήττονται από ανεργία, αναδιάρθρωση και μεταβάσεις σταδιοδρομίας, καθώς επίσης συμβάλλει σημαντικά στην κοινωνική ένταξη, στην ενεργό ιδιότητα του πολίτη και στην προσωπική ανάπτυξη» (Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2011, σ. 1). Η Ατζέντα ακολουθεί τους στρατηγικούς στόχους της στρατηγικής ET2020 στις προτεραιότητές της από το 2012 έως το 2014, επομένως περιλαμβάνει τον τομέα προτεραιότητας «προώθηση της ισότητας, της κοινωνικής συνοχής και της ενεργού συμμετοχής των πολιτών μέσω της εκπαίδευσης ενηλίκων». Μέσα σε αυτόν τον τομέα προτεραιότητας, το κύριο επίκεντρο είναι η ανάπτυξη βασικών δεξιοτήτων και διαφορετικών μορφών γραμματισμού (π.χ. ψηφιακή, κοινωνική, πολιτιστική, πολιτική και μέσα ενημέρωσης) που είναι απαραίτητα για την ενεργό συμμετοχή στη σύγχρονη κοινωνία, καθώς και τη βελτίωση της συμμετοχής των ευκαιριών μάθησης ενηλίκων και την αντιμετώπιση συγκεκριμένων μαθησιακών αναγκών (π.χ. ατόμων με αναπηρίες). Για τα έτη 2015-2020, οι καθορισμένες προτεραιότητες δεν περιλαμβάνουν συγκεκριμένα την εκπαίδευση υπηκοότητας. Παρ'όλα αυτά, παραμένει αναποτελεσματικό για αυτούς ως οριζόντια αρχή².

² Δείτε τις συγκεκριμένες προτεραιότητες στο https://ec.europa.eu/education/policies/eu-policy-in-the-field-of-adult-learning_en (Πρόσβαση: 05.01.2021)

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ, ΤΟ ΒΕΛΓΙΟ, ΤΗΝ ΟΥΓΓΑΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ

Υπάρχουν δύο βασικοί δείκτες της εκπαίδευσης ενηλίκων που εξετάζονται σε επίπεδο ΕΕ και σε διεθνείς συγκρίσεις: συμμετοχή στη διά βίου μάθηση και το επίπεδο των βασικών δεξιοτήτων των ενηλίκων. Το σημείο αναφοράς για τη συμμετοχή ενηλίκων στη μάθηση στην ΕΕ για το 2020 έφτασε τουλάχιστον το 15% των ενηλίκων που συμμετέχουν σε μαθησιακές δραστηριότητες. Παρόλο που σημειώθηκαν βελτιώσεις τα τελευταία δέκα χρόνια, ο μέσος όρος της ΕΕ για τη συμμετοχή ενηλίκων στη μάθηση ήταν 10,8% το 2019 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020γ). Η συμμετοχή ενηλίκων σε δραστηριότητες εκπαίδευσης και κατάρτισης και στις τέσσερις χώρες εταίρους είναι κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Το ποσοστό συμμετοχής ήταν υψηλότερο στο Βέλγιο στο 8,2%, ακολουθούμενο από την Ιταλία με 8,1%, στη συνέχεια την Κύπρο και την Ουγγαρία με 5,9% και 5,8%, αντίστοιχα. Εκτός από την Κύπρο, όπου το ποσοστό συμμετοχής έχει μειωθεί κατά 2,4 εκατοστιαίες μονάδες από το 2009, σε όλες τις άλλες χώρες εταίρους, η εμπλοκή των ενηλίκων στη μάθηση έχει αυξηθεί κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου - το μεγαλύτερο στην Ουγγαρία, όπου σχεδόν διπλασιάστηκε από το 2009 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020d).

Με βάση τα δεδομένα που συλλέχθηκαν από την έρευνα ΡΙΑΑC του ΟΟΣΑ (ΟΟΣΑ, 2019β), από τις τέσσερις χώρες εταίρους, οι ενήλικες έχουν τα υψηλότερα επίπεδα δεξιοτήτων στο Βέλγιο³, λαμβάνοντας υπόψη τις δεξιότητες γραμματισμού και αριθμητικής. Και στις δύο περιπτώσεις, σχεδόν τα δύο τρίτα των ερωτηθέντων έφτασαν στη βασική κατανόηση⁴. Στην Κύπρο, περίπου το 50% έχει φτάσει στη βασική κατανόηση τόσο στον αλφαριθμητισμό όσο και στην αριθμητική. Στην Ουγγαρία, αυτοί οι αριθμοί ήταν κάπως περισσότερο από 40% για τον αλφαριθμητισμό και περίπου 50% για την αριθμητική, ενώ στην Ιταλία, περίπου το 70% των ερωτηθέντων έχουν χαμηλές δεξιότητες τόσο στον αλφαριθμητισμό όσο και στην αριθμητική (κάτω από το επίπεδο τρία κατανόησης). Για δεξιότητες γραμματισμού, μόνο το Βέλγιο, ενώ για την αριθμητική, τόσο το Βέλγιο όσο και η Ουγγαρία παρουσίασαν πάνω από τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ (ΟΟΣΑ, 2019β, σελ.44 και σελ.49).

³ Τα δεδομένα για την έρευνα ΡΙΑΑC είναι διαθέσιμα μόνο για τη Φλάνδρα στο Βέλγιο.

⁴ Η βασική κατανόηση εδώ σημαίνει την επίτευξη επιπέδου κατανόησης τρία στην κλίμακα κατανόησης του ΡΙΑΑC.

4.1 Εθνικά πλαίσια πολιτικής για την εκπαίδευση ενηλίκων

Το επίπεδο ανάπτυξης του **συνολικού πλαισίου πολιτικής** για την εκπαίδευση ενηλίκων και ο βαθμός ρύθμισης ποικίλλουν μεταξύ των χωρών εταίρων. Το πλαίσιο αναπτύχθηκε περισσότερο στην Ουγγαρία, όπου υπάρχει τόσο ειδική νομοθεσία (Νόμος LXXVII του 2013 για την εκπαίδευση ενηλίκων) όσο και στρατηγική (ITM, 2019, μαζί με τη στρατηγική της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης) για τον καθορισμό των κύριων στόχων και της εφαρμογής της εκπαίδευσης ενηλίκων δραστηριότητες. Στην Ιταλία, υπάρχουν αρκετές συμφωνίες και νομοθεσίες για τη ρύθμιση συγκεκριμένων πτυχών της δια βίου μάθησης και της εκπαίδευσης ενηλίκων (υπουργική οδηγία 305/1997 · υπουργική οδηγία 22/2001 · νόμος 53/2003 · υπουργικό διάταγμα 25/10/2007 · νόμος 92/2012), ενώ δεν υπάρχει εθνική στρατηγική που να παρέχει ένα συνολικό πλαίσιο. Στην Κύπρο, η στρατηγική διά βίου μάθησης 2014-2020⁵ καθορίζει τους βασικούς στόχους της εκπαίδευσης ενηλίκων (DGEPD, 2014α) · Ταυτόχρονα, δεν υπάρχει νομοθετικό πλαίσιο που να στοχεύει ειδικά την εκπαίδευση ενηλίκων στην Κύπρο. Στο Βέλγιο, η εκπαίδευση ενηλίκων εξετάζεται μαζί με άλλους τομείς πολιτικής και στρατηγικής (όπως η δημόσια εκπαίδευση) και δεν υπάρχουν νομοθετικά ή στρατηγικά έγγραφα σχετικά με τους στόχους και την εφαρμογή της εκπαίδευσης ενηλίκων. Ταυτόχρονα, είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι το γενικό πλαίσιο πολιτικής είναι πιο περίπλοκο στο Βέλγιο, καθώς οι πολιτικές εκπαίδευσης και κατάρτισης (και επομένως η εκπαίδευση ενηλίκων) εμπίπτουν στη δικαιοδοσία των Περιφερειών και όχι στην ομοσπονδιακή κυβέρνηση. Για τους σκοπούς αυτής της έκθεσης, λαμβάνεται υπόψη το γαλλόφωνο πλαίσιο του Βελγίου (η Γαλλική Κοινότητα, οι περιφέρειες της Βαλλονίας και η πρωτεύουσα των Βρυξελλών).

Ανεξάρτητα από το επίπεδο ρύθμισης ή συγκέντρωσης, και στις τέσσερις χώρες εταίρους, η εκπαίδευση ενηλίκων, το πλαίσιο πολιτικής και η εφαρμογή της συνδέονται στενά με άλλες μορφές εκπαίδευσης: επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (HU, BE) ή δημόσια (υποχρεωτική) εκπαίδευση (CY, IT).

Οι κύριοι στόχοι και λειτουργίες της εκπαίδευσης ενηλίκων στις χώρες εταίρους σχετίζονται με 1) *απασχολησιμότητα* - παροχή κατάρτισης για συγκεκριμένα επαγγέλματα ή ενασχόληση, για παράδειγμα, στην Ουγγαρία, ένας από τους κύριους στόχους της εκπαίδευσης ενηλίκων είναι η αντιμετώπιση του άνεργου πληθυσμού σε μειονεκτούσες περιοχές, που θεωρούνται αποθεματικό εργασίας (ITM, 2019) -; 2) *ανάπτυξη βασικών δεξιοτήτων* - για παράδειγμα, στην Ιταλία βασικός στόχος είναι η αύξηση του εκπαιδευτικού επιπέδου του ενήλικου πληθυσμού και η αντιμετώπιση

⁵ Μια νέα στρατηγική για τη διά βίου μάθηση από το 2021 αναμένεται να αναπτυχθεί και να δημοσιευτεί.

του λειτουργικού αναλφαβητισμού μέσω της εκπαίδευσης ενηλίκων (Eurydice, 2020a; Biondo et al., 2019) · 3) *Επαναπροσδιορισμός και αναβάθμιση* - όπως δηλώνει η Στρατηγική Δια Βίου Μάθησης της Κύπρου για να επιτρέπει στα άτομα "να αναβαθμίσουν τις δεξιότητές τους, να προσαρμόζονται πιο εύκολα στις αλλαγές, να μετακινούνται ελεύθερα μεταξύ διαφορετικών επαγγελματιών, όταν το απαιτούν οι περιστάσεις" (DGEPD, 2014b, σ. 1). Αυτό το τελευταίο μπορεί να πραγματοποιηθεί με τη μορφή συνεχούς επαγγελματικής ανάπτυξης (στο χώρο εργασίας) ή έξω από το χώρο εργασίας, και σε πολλές περιπτώσεις, αυτές οι εκπαιδεύσεις είναι μια απάντηση στις προκλήσεις που θέτει ο ψηφιακός μετασχηματισμός. Για παράδειγμα, στο Βέλγιο, υπάρχουν διάφορες πρωτοβουλίες που προσφέρουν εκπαιδεύσεις που σχετίζονται με τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών και γλώσσες.

Το σύστημα εκπαίδευσης ενηλίκων και στις τέσσερις χώρες εταίρους μπορεί να χωριστεί σε τυπικούς και μη τυπικούς τομείς. Ο **επίσημος τομέας** είναι το τμήμα της εκπαίδευσης ενηλίκων, το οποίο ρυθμίζεται από τη νομοθεσία ή από τυχαίες ευκαιρίες μάθησης ενηλίκων που παρέχονται από τις δημόσιες αρχές, ενώ ο μη τυπικός τομέας αποτελείται από εκπαιδεύσεις που παρέχονται από ιδιωτικούς ή μη κυβερνητικούς οργανισμούς.

Στην **Ουγγαρία**, ο επίσημος τομέας εστιάζεται έντονα στην απασχολησιμότητα και χωρίζεται περαιτέρω σε δύο τύπους εκπαίδευσης ενηλίκων. Στη σχολική μάθηση, όπου τα ιδρύματα των Επαγγελματικών Εκπαιδευτικών Κέντρων παρέχουν επαγγελματικά μαθήματα, οι ενήλικες μαθαίνουν μαζί με μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, με ένα συντομευμένο πρόγραμμα, προσαρμοσμένο στις δεξιότητες και την εμπειρία που είχαν αποκτήσει προηγουμένως. Οι εκπαιδεύσεις στην αγορά εργασίας (που δεν βασίζονται στο σχολείο) μπορούν να οργανωθούν από οποιαδήποτε νομική οντότητα (οργανισμό εκπαίδευσης ενηλίκων), η οποία διαθέτει άδεια ή δηλώνεται - ανάλογα με το είδος της κατάρτισης που σκοπεύει να παρέχει - και συμμορφώνεται με το κεντρικά καθορισμένο πρόγραμμα Απαιτήσεων⁶ σχετικών με την επαγγελματική κατεύθυνση στην οποία στοχεύουν να παρέχουν εκπαίδευση (ITM, 2020).

Ο επίσημος τομέας της εκπαίδευσης ενηλίκων στην **Ιταλία** βασίζεται σε ένα εθνικό σύστημα «σχολικής εκπαίδευσης για ενήλικες», το οποίο περιλαμβάνει σχολεία που προσφέρουν μαθήματα για ενήλικες (πρώην βραδινά μαθήματα) και τα Επαρχιακά Κέντρα Σχολικής Εκπαίδευσης για Ενήλικες (ΚΣΕΕ). Τα ΚΣΕΕ είναι τοπικά οργανωμένα αυτόνομα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Το σύστημα

⁶ Απαιτήσεις προγράμματος για όλες τις επαγγέλματα που καθορίζονται για την εκπαίδευση ενηλίκων στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης είναι διαθέσιμες στον ιστότοπο του Κέντρου Υποστήριξης Καινοτόμων Εκπαιδευτικών (<https://ikk.hu/>).

σχολείων και ΚΣΕΕ παρέχει προγράμματα κατάρτισης για την ανάπτυξη βασικών ικανοτήτων (μαθήματα πρώτου επιπέδου), για την απόκτηση πιστοποίησης για τεχνική, επαγγελματική ή καλλιτεχνική σχολή (μαθήματα δεύτερου επιπέδου) και μαθήματα γλωσσών για αλλοδαπούς (Biondo et al., 2019, Ευρυδίκη, 2020α).

Στο **Βέλγιο**, η επίσημη εκπαίδευση ενηλίκων οργανώνεται σε σχολεία και κέντρα κατάρτισης/εκπαίδευσης, τα οποία παρέχουν τέσσερις τύπους προγραμμάτων κατάρτισης. Η εκπαίδευση κοινωνικής προόδου παρέχει εκπαίδευση τόσο στους εργαζόμενους όσο και στους άνεργους ενήλικες για την απόκτηση δεξιοτήτων και προσόντων που δεν απέκτησαν μέσω της αρχικής εκπαίδευσης, με στόχο την ολοκλήρωση της αρχικής κατάρτισης (π.χ. για μια αλλαγή σταδιοδρομίας), την αναβάθμιση ή τον επαναπροσδιορισμό ή την ανάπτυξη δεξιοτήτων για προσωπική ανάπτυξη (διάταγμα 16/04/1991). Μαθήματα γαλλικής γλώσσας παρέχονται επίσης για μετανάστες. Η μερικής απασχόλησης δευτεροβάθμια εκπαίδευση τέχνης παρέχεται σε «académies» σε ολόκληρη τη γαλλική κοινότητα, και παρόμοια σε ιδρύματα εκπαίδευσης κοινωνικής προόδου, τα ιδρύματα αυτά είναι σε μεγάλο βαθμό αποκεντρωμένα (Ευρυδίκη, 2020β). Επαγγελματική κατάρτιση για άτομα που αναζητούν εργασία και εργαζόμενους παρέχονται σε κέντρα συνεχούς κατάρτισης και συχνά περιλαμβάνουν τοποθέτηση εργασίας (διπλή επαγγελματική κατάρτιση). Αυτά τα μαθήματα προσφέρονται από τα δημόσια δίκτυα κατάρτισης των IFAMPE και EFPME (στην Περιφέρεια Wallon και στην Περιφέρεια των Βρυξελλών, αντίστοιχα) κυρίως για τους αυτοαπασχολούμενους και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, για την παροχή βασικών επαγγελματικών θεωρητικών και πρακτικών γνώσεων σχετικά με τη διαχείριση και επιχειρηματικότητα.

Στην **Κύπρο**, ο επίσημος τομέας της εκπαίδευσης ενηλίκων συνεπάγεται τη λειτουργία κέντρων δια βίου μάθησης, βραδινών σχολείων τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης (MOEC, nd). Υπάρχει επίσης ένα πρόγραμμα κατάρτισης για τους μακροχρόνια άνεργους, το οποίο επεκτάθηκε τα τελευταία χρόνια για να συμπεριλάβει όλους τους εγγεγραμμένους άνεργους (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2019).

Η ευκαιρία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης για επίσημες δραστηριότητες εκπαίδευσης ενηλίκων έχει παρασχεθεί στις περισσότερες χώρες εταίρους. Ωστόσο, αυτό αναμένεται να κερδίσει περαιτέρω έδαφος και να επεκταθεί λόγω των κλειστών σχολείων και των κλειδωμάτων λόγω της πανδημίας COVID-19.

Ο **μη τυπικός τομέας** της εκπαίδευσης ενηλίκων αποτελείται από ιδιωτικές πρωτοβουλίες (κατάρτιση με βάση την αγορά) και δραστηριότητες εκπαίδευσης ενηλίκων ΜΚΟ (πολιτικές, πολιτιστικές και εθελοντικές οργανώσεις). Ο ρόλος τους ποικίλλει μεταξύ των χωρών εταίρων. Παρέχουν εκπαίδευση που δεν περιλαμβάνεται στον επίσημο τομέα (π.χ. στην Ουγγαρία). Πραγματοποιούν εκπαίδευση μέσω έργων - που χρηματοδοτούνται τοπικά ή από την ΕΕ (π.χ. έργα Erasmus+) ή ακόμη και μέσω δραστηριοτήτων ΕΚΕ⁷. Στην Κύπρο, ο μη τυπικός τομέας είχε συμβουλευτικό ρόλο, επηρεάζοντας την Εθνική Στρατηγική Δια Βίου Μάθησης. Οι ομάδες-στόχοι του μη τυπικού τομέα είναι πιο διαφορετικές σε σύγκριση με τον επίσημο τομέα, ιδίως λαμβάνοντας υπόψη την κατάρτιση συγκεκριμένων ευάλωτων ομάδων, όπως άτομα με ειδικές ανάγκες ή ηλικιωμένοι. Για παράδειγμα, στην Ιταλία, το «Università della terza età» (Πανεπιστήμιο τρίτης ηλικίας) παρείχε διάφορα μαθήματα για τους ηλικιωμένους σε πολιτιστικά θέματα. Παρόμοιες πρωτοβουλίες υπάρχουν και στην Ουγγαρία, όπου τα μαθήματα προσφέρονται από ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς ή, σε ορισμένες περιπτώσεις, ακόμη και από τοπικές κυβερνήσεις⁸.

Στις περισσότερες χώρες εταίρους, οι δημόσιες αρχές υποστηρίζουν πρωτοβουλίες εκπαίδευσης ενηλίκων του μη τυπικού τομέα. Στην Κύπρο, ο δημόσιος τομέας χρησιμεύει ως δίαυλος για αυτές τις πρωτοβουλίες μέσω εποπτείας, χρηματοδότησης, συνεργασίας, αναγνώρισης και συνολικής υποστήριξης. Σε άλλες χώρες, όπως το Βέλγιο και η Ουγγαρία, οι ΜΚΟ μπορούν να λάβουν χρηματοδότηση και αναγνώριση βάσει συγκεκριμένων προϋποθέσεων: πρέπει να υποχρεωθούν με ορισμένα κριτήρια ή απαιτήσεις. Στο Βέλγιο, στον τομέα της «παραπαιτέρω εκπαίδευσης», οι οργανισμοί μπορούν να λάβουν χρηματοδότηση και υποστήριξη από τη γαλλική κοινότητα εάν ευθυγραμμίσουν το έργο τους και την προσφερόμενη κατάρτιση με το διάταγμα 17/07/2003 του Συμβουλίου της Γαλλικής Κοινότητας σχετικά με τη δράση για τον τομέα της παραπαιτέρω εκπαίδευσης.

Η εκπαίδευση ενηλίκων στοχεύει να ανταποκριθεί και να αντιμετωπίσει τις ακόλουθες **προκλήσεις** στις χώρες εταίρους: το συνολικό χαμηλό επίπεδο βασικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων του ενήλικου πληθυσμού (ειδικά στην Ιταλία, δείτε τα δεδομένα PIAAC που παρουσιάζονται παραπάνω), το χαμηλό ποσοστό συμμετοχής σε δραστηριότητες διά βίου μάθησης, το διαθέσιμο αποθεματικό εργασίας, ανεπαρκή (βασισμένα στην εργασία) μαθήματα συνεχούς επαγγελματικής ανάπτυξης, τις χρονολογημένες δεξιότητες τόσο του εργαζόμενου όσο και του άνεργου πληθυσμού και γενικά τις

⁷ Δείτε για παράδειγμα δραστηριότητες ΕΚΕ στην Κύπρο: <https://www.csrcyprus.org.cy/el/who-we-are> (Πρόσβαση: 10.03.2021)

⁸ Οι ουγγρικές πρωτοβουλίες περιλαμβάνουν για παράδειγμα την Ανώτερη Ακαδημία του Πανεπιστημίου Semmelweis (δείτε περισσότερα στο <https://semmelweis.hu/szeniorakademia/>) (Πρόσβαση: 10.03.2021), ή το Πανεπιστήμιο της τρίτης ηλικίας που οργανώνεται σε πολλά πανεπιστήμια (βλέπε π.χ. <https://www.ppk.elte.hu/harmadikkoregyetem>) (Πρόσβαση: 10.03.2021)

προκλήσεις που θέτουν οι τεχνολογικές καινοτομίες και ο ψηφιακός μετασχηματισμός (βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020β, 2020ε).

Σύμφωνα με τους κύριους στόχους της εκπαίδευσης ενηλίκων και της δια βίου μάθησης στις χώρες εταίρους - καθώς και τις κύριες προκλήσεις - οι **βασικές ομάδες στόχου** που πρέπει να αντιμετωπίσει η εκπαίδευση ενηλίκων είναι οι μακροχρόνια άνεργοι (ειδικά στην Ουγγαρία), εκείνοι με χαμηλά επίπεδα εκπαίδευσης ή χαμηλό (ή χρονολογημένο) επίπεδο δεξιοτήτων, μετανάστες και αλλοδαποί πολίτες (ειδικά στην Ιταλία και το Βέλγιο), καθώς και εκείνους που στοχεύουν να επαναπροσδιορίσουν ή να αναβαθμίσουν ή να μάθουν για προσωπική ανάπτυξη.

5. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ, ΤΟ ΒΕΛΓΙΟ, ΤΗΝ ΟΥΓΓΑΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ

Η πολιτική διάσταση δεν αποτελεί προτεραιότητα της εκπαίδευσης ενηλίκων σε καμία από τις χώρες εταίρους. Αυτό το θέμα δεν εξετάζεται στις πολιτικές εκπαίδευσης ενηλίκων (νομοθεσία ή στρατηγικές) που αφορούν τον επίσημο τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων. Ο κύριος λόγος για αυτό είναι ότι οι κύριοι στρατηγικοί στόχοι των συστημάτων εκπαίδευσης ενηλίκων κατευθύνονται κυρίως στην αύξηση της συμμετοχής σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες και απασχολησιμότητα με ισχυρή επαγγελματική εστίαση. **Στην Ουγγαρία και την Ιταλία**, η πολιτική διάσταση δεν εξετάζεται στα έγγραφα πολιτικής, ενώ στην Κύπρο, εξετάζεται σε σχέση με την εκπαίδευση των νέων. Υπάρχει μια στροφή στις γενικές στρατηγικές εκπαίδευσης και κατάρτισης προς την έμφαση στην ενεργό ιδιότητα του πολίτη, η οποία αναμένεται να ρίξει και να επηρεάσει τη στρατηγική άποψη της εκπαίδευσης ενηλίκων. **Στο Βέλγιο**, η πολιτική διάσταση αναφέρεται στο διάταγμα που υποστηρίζει το έργο των οργανώσεων στον μη τυπικό τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων (διάταγμα 17/07/2003). Ο κύριος στόχος αυτού του κανονισμού είναι "η ανάπτυξη συνεργατικής δράσης στον τομέα της περαιτέρω εκπαίδευσης, με στόχο την κριτική ανάλυση της κοινωνίας, την τόνωση δημοκρατικών και συλλογικών πρωτοβουλιών, την ανάπτυξη ενεργής υπηκοότητας και την άσκηση πολιτιστικών, κοινωνικών, περιβαλλοντικών και οικονομικών δικαιωμάτων ενόψει της ατομικής και συλλογικής χειραφέτησης με προνόμια την ενεργή συμμετοχή της στοχευόμενης δημόσιας και πολιτιστικής έκφρασης" (Διάταγμα 17/07/2003, σ. 1, που αναφέρεται στα αγγλικά στην Ευρυδίκη, 2020β).

Η έλλειψη εστίασης στην πολιτική διάσταση της εκπαίδευσης ενηλίκων σε επίπεδο πολιτικής εμποδίζει τις ευκαιρίες για ένταξη της εκπαίδευσης των πολιτών στο έργο των εκπαιδευτών ενηλίκων. Πρώτα απ' όλα, συνεπάγεται ότι το ζήτημα δεν αναγνωρίζεται ως βαρυσήμαντο και

σημαντικό στοιχείο της δια βίου μάθησης και της εκπαίδευσης ενηλίκων. Δεύτερον, η έλλειψη στρατηγικής προσοχής σε αυτό υποδηλώνει την έλλειψη βούλησης για υλοποίηση μέτρων σε αυτό το ζήτημα και, κατά συνέπεια, έλλειψη χρηματοδότησης και υποστήριξης για αυτού του είδους τις πρωτοβουλίες (είτε στον τυπικό είτε στον μη τυπικό τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων). Τα ενδιαφερόμενα μέρη από τον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων που ζητήθηκε η γνώμη των χωρών εταίρων τόνισαν τη σημασία της πολιτικής απόφασης και της χρηματοδότησης σε σχέση με τις δυνατότητες ενσωμάτωσης της πολιτικής διάστασης. Συνολικά, η έλλειψη τέτοιων δομικών στοιχείων παρέχει πολύ ελάχιστα συστηματικά κίνητρα για ιδρύματα εκπαίδευσης ενηλίκων, οργανισμούς ή εκπαιδευτικούς να ενσωματώσουν αυτόν τον τομέα στο έργο τους. Ωστόσο, η πολιτική διάσταση παραμένει σχετική με το πλαίσιο εκπαίδευσης ενηλίκων των χωρών εταίρων, παρά την έλλειψη διαρθρωτικών και πολιτικών κατευθυντήριων γραμμών. Σε κάθε πλαίσιο, υπάρχουν σχετικοί τομείς της εκπαίδευσης ενηλίκων και πτυχών της πολιτικής διάστασης που μπορούν να συνδυαστούν.

Τα ενδιαφερόμενα μέρη που συμμετείχαν σε διαβούλευση στις χώρες εταίρους αναγνώρισαν τη σημασία της εκπαίδευσης των πολιτών για την εκπαίδευση ενηλίκων και θεώρησαν την πολιτική διάσταση θεμελιώδες πλεονέκτημα στο έργο των εκπαιδευτών ενηλίκων. Ταυτόχρονα, οι περισσότεροι ενδιαφερόμενοι πρότειναν μια μάλλον απαισιόδοξη άποψη σχετικά με τις δυνατότητες ενσωμάτωσης της πολιτικής διάστασης στο έργο των εκπαιδευτών ενηλίκων χωρίς τα κατάλληλα συστηματικά κίνητρα. Τόνισαν ότι η πολιτική διάσταση δεν έχει περιθώρια για την τρέχουσα επαγγελματική κατάρτιση προσανατολισμένη στην απασχόληση, μόνο εάν το ίδιο το θέμα είναι το επιδιωκόμενο θέμα ενός προγράμματος μάθησης ενηλίκων. Ωστόσο, ως υποθέσουμε ότι η πολιτική διάσταση προσεγγίζεται με μια ευρεία αίσθηση κατανόησης, ακόμη και χωρίς το ιδανικό πλαίσιο πολιτικής. Σε αυτήν την περίπτωση, υπάρχουν ευκαιρίες για ενσωμάτωση της πολιτικής διάστασης στην εκπαίδευση και κατάρτιση ενηλίκων.

Με βάση την έρευνα των οργανώσεων εταίρων και στις τέσσερις χώρες, εντοπίσαμε τρεις τύπους **ευκαιριών μάθησης ενηλίκων για την ενσωμάτωση της πολιτικής διάστασης**. Αυτές οι ευκαιρίες αντιστοιχούν σε ορισμένες βασικές προκλήσεις της εκπαίδευσης ενηλίκων που περιγράφονται παραπάνω και παρουσιάζονται εν συντομία με παραδείγματα παρακάτω.

Εκπαιδευτικά προγράμματα για ανάπτυξη βασικών δεξιοτήτων ή ικανοτήτων. Ένας από τους κύριους τομείς στους οποίους παρέχεται η ευκαιρία να ενσωματωθούν τα διαφορετικά στοιχεία της εκπαίδευσης των πολιτών είναι οι βασικές πρωτοβουλίες ανάπτυξης ικανοτήτων. Στην Ιταλία, τα ΚΣΕΕ, εξ ορισμού, έχουν ισχυρή πολιτική διάσταση, καθώς προορίζονται να βοηθήσουν τους ενήλικες

να ανακτήσουν τα πολιτιστικά και εκπαιδευτικά τους κενά. Ειδικά σε ενήλικες με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, οι ευκαιρίες μάθησης ενηλίκων και τα μαθήματα που προσφέρονται από τα ΚΣΕΕ παίζουν βασικό ρόλο στην αύξηση ή τη διατήρηση ικανοτήτων. Στην Ουγγαρία, οι δύο βασικές πλατφόρμες για την ανάπτυξη βασικών ικανοτήτων είναι το «πρόγραμμα ενίσχυσης» και τα προγράμματα ένταξης στην αγορά εργασίας για ενήλικες με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης. Το «πρόγραμμα ενίσχυσης» ιδρύθηκε μέσα σε σχολική εκπαίδευση ενηλίκων (σε ιδρύματα Επαγγελματικών Εκπαιδευτικών Κέντρων) για άτομα άνω των 16 ετών που δεν έχουν ολοκληρώσει την πρωτοβάθμια εκπαίδευση για τον μετριασμό του αντίκτυπου της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου. Αυτό το μονοετές πρόγραμμα επικεντρώνεται στη βασική ανάπτυξη ικανοτήτων και στον προσανατολισμό σταδιοδρομίας. Οι συμμετέχοντες σε αυτό το πρόγραμμα είναι συνήθως ενήλικες με μειονεκτικό κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο. Μετά την ολοκλήρωση του Προγράμματος Ενίσχυσης, οι ενήλικες πρέπει να ολοκληρώσουν το λεγόμενο "Workshop", το οποίο τους παρέχει μια μερική επαγγελματική κατεύθυνση και ένα πιστοποιητικό για την ολοκλήρωση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (ITM, 2019).

Εκπαιδευτικά προγράμματα για ανέργους και άτομα με χαμηλή ειδίκευση. Η εκπαίδευση και η κατάρτιση ενηλίκων για απασχολησιμότητα και η ενημέρωση παρωχημένων δεξιοτήτων (ειδικά λαμβάνοντας υπόψη τις τεχνολογικές εξελίξεις) είναι ένας άλλος βασικός τομέας όπου η πολιτική διάσταση θα μπορούσε να ενσωματωθεί στην εκπαίδευση ενηλίκων στις χώρες εταίρους. Αυτές οι εκπαιδεύσεις ευθυγραμμίζονται με τη συνολική εστίαση στην αγορά εργασίας και την απασχολησιμότητα των συστημάτων εκπαίδευσης ενηλίκων αυτών των χωρών και έχουν ιδιαίτερη σημασία, καθώς στις περισσότερες χώρες, ένας από τους κύριους στόχους της εκπαίδευσης ενηλίκων ήταν η ανταπόκριση στις προκλήσεις που θέτει η οικονομική κρίση - και είναι πιθανό να έχουν παρόμοια εστίαση τα επόμενα χρόνια λόγω των κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων της πανδημίας COVID-19.

Στην Ουγγαρία, τα προγράμματα ένταξης στην αγορά εργασίας περιλαμβάνουν ειδικά μαθήματα για την ανάπτυξη βασικών ικανοτήτων (συνήθως οργανώνονται από τις αρχές απασχόλησης). Εκείνοι που εστιάζουν στην επαγγελματική κατάρτιση μπορεί να περιλαμβάνουν πρόσθετα στοιχεία που ενσωματώνουν πτυχές της πολιτικής διάστασης, όπως δεξιότητες που σχετίζονται με την απασχόληση και τη μάθηση⁹. Ο κύριος στρατηγικός στόχος της εκπαίδευσης ενηλίκων στην Κύπρο είναι η αντιμετώπιση της ανεργίας. Έτσι, υπάρχει μεγάλη έμφαση στον άνεργο πληθυσμό, ιδίως στους νέους, και στη μακροχρόνια ανεργία (DGEPD, 2014α). Οι διάφορες πρωτοβουλίες κατάρτισης

⁹ Δείτε για παράδειγμα την ορθή πρακτική ενός συμπληρωματικού προγράμματος κατάρτισης στο Παράρτημα (σελ. 39).

και ένταξης που εφαρμόστηκαν από τις αρχές των Περιφερειών στο Βέλγιο για την αντιμετώπιση του πληθυσμού με χαμηλή ειδίκευση εντάσσονται επίσης σε αυτήν την κατηγορία και τα μαθήματα που παρέχονται από κέντρα κατάρτισης για άτομα που αναζητούν εργασία. Παρά τη σαφή εστίασή τους στην ένταξη στην αγορά εργασίας, σε αυτούς τους τύπους προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων, οι ακόλουθες πτυχές της πολιτικής διάστασης μπορεί να είναι σημαντικές:

- Γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες που σχετίζονται συγκεκριμένα με τον κόσμο της εργασίας και της απασχόλησης (π.χ. τι να περιμένετε σε μια σύμβαση εργασίας, ποια είναι τα δικαιώματα ενός εργαζομένου, ποιες αρχές και δημόσιοι οργανισμοί είναι σχετικοί με διάφορα θέματα που σχετίζονται με την εργασία ή ακόμα πιο συγκεκριμένα πώς να γράψετε βιογραφικό).
- Οι δεξιότητες ζωής, οι οποίες αποτελούν «συστατικό μέρος των δυνατοτήτων για τη ζωή και την εργασία σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό, πολιτιστικό και περιβαλλοντικό πλαίσιο [... και...] αναδύονται ως απάντηση στις ανάγκες του ατόμου σε πραγματικές καταστάσεις» (Javrň & Mozina, 2018 , σελ. 4). Σύμφωνα με την έκθεση Life Skills for Europe, οι δεξιότητες ζωής περιλαμβάνουν οκτώ τύπους ικανοτήτων: γραμματισμός, αριθμητική, ψηφιακή, οικονομική, υγεία, πολιτική, περιβαλλοντική και προσωπική και διαπροσωπική ικανότητα (Javrň & Mozina, 2018).
- Μαθαίνοντας να μαθαίνεις ικανότητες, κριτική σκέψη και δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων.
- Ενεργή συμμετοχή και προληπτική στάση - στο χώρο εργασίας και στις τοπικές κοινότητες.

Ο μη τυπικός τομέας της εκπαίδευσης ενηλίκων. Ο μη τυπικός τομέας της εκπαίδευσης ενηλίκων είναι η λιγότερο ρυθμιζόμενη μορφή εκπαίδευσης ενηλίκων στις χώρες εταίρους. Επομένως, ακόμη και αν η εκπαίδευση των πολιτών θα αποτελούσε στρατηγική προτεραιότητα σε αυτές τις χώρες, θα επηρέαζε λιγότερο τον τομέα αυτό. Κατά συνέπεια, είναι ο πιο ανεξάρτητος τύπος εκπαίδευσης ενηλίκων. Τα ποικίλα θέματα και οι στόχοι των δραστηριοτήτων εκπαίδευσης και κατάρτισης που προσφέρονται σε ιδιωτικούς (βασισμένους στην αγορά) ή σε μη κυβερνητικές οργανώσεις παρέχουν μια ευκαιρία για την ολοκλήρωση της πολιτικής διάστασης.

Παρά το γεγονός ότι ο μη τυπικός τομέας δεν αποτελεί μέρος του επίσημου συστήματος εκπαίδευσης ενηλίκων, ένα από τα κύρια μέτρα των δημόσιων αρχών στην Κύπρο για τη διά βίου μάθηση και την εκπαίδευση ενηλίκων είναι η υποστήριξη μη τυπικών (ή μη δημόσιων)

πρωτοβουλιών μέσω της χρηματοδότησης, συνεργασίας και αναγνώρισης. Στο Βέλγιο, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, υπάρχει ειδική νομοθεσία που να εξασφαλίζει υποστήριξη σε οργανισμούς που παρέχουν δραστηριότητες εκπαίδευσης και κατάρτισης σε ενήλικες με συγκεκριμένους στόχους, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της ενεργής υπηκοότητας (Διάταγμα 17/07/2003). Αυτό δείχνει ότι στη Γαλλική Κοινότητα, η ενσωμάτωση της εκπαίδευσης των πολιτών στην εκπαίδευση ενηλίκων θεωρείται ως ευθύνη του μη τυπικού τομέα (κυρίως ΜΚΟ). Ωστόσο, οι δημόσιες αρχές αναγνωρίζουν τη σημασία αυτού του ζητήματος και παρέχουν οικονομική υποστήριξη. Στην Ουγγαρία, διάφορες πρωτοβουλίες στον μη τυπικό τομέα προσφέρουν μαθήματα κατάρτισης για θέματα που σχετίζονται με την πολιτική διάσταση, όπως δεξιότητες ζωής ή αστική δέσμευση, και τα διάφορα στοιχεία της¹⁰. Σε πολλές περιπτώσεις, οι ΜΚΟ που απευθύνονται στην εκπαίδευση για την υπηκοότητα στοχεύουν συγκεκριμένες ευάλωτες ομάδες (με βάση το κοινωνικοοικονομικό ή μεταναστευτικό υπόβαθρο), και σε πολλές περιπτώσεις, ενσωματώνουν στοιχεία στην εκπαίδευση όπως η οργάνωση της κοινότητας ή η υπεράσπιση¹¹.

6. ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΩΝ ΕΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ, ΤΟ ΒΕΛΓΙΟ, ΤΗΝ ΟΥΓΓΑΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ

6.1 Το επάγγελμα του εκπαιδευτή ενηλίκων στις χώρες εταίρους

Το επάγγελμα του εκπαιδευτή ενηλίκων δεν είναι καθορισμένο σε χώρες εταίρους. Η έλλειψη καθορισμένης επαγγελματικής ταυτότητας των εκπαιδευτών ενηλίκων στην Κύπρο είναι μία από τις κύριες προκλήσεις της εκπαίδευσης ενηλίκων σύμφωνα με την Εποπτεία Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2019), ενώ στο Βέλγιο λέγεται ότι δεν υπάρχει ως επάγγελμα. Στην Ουγγαρία, ένας από τους κύριους λόγους πίσω από την ασάφεια γύρω από το επάγγελμα του εκπαιδευτικού ενηλίκων είναι ότι ο ρόλος του εκπαιδευτικού σε αυτόν τον τομέα παραμένει συντριπτικά συμπληρωματικός ρόλος στο επάγγελμα ή την επαγγελματική εκπαίδευση που διδάσκουν οι περισσότεροι εκπαιδευτές ενηλίκων (Henczi, 2008). Ομοίως, ο ρόλος των εκπαιδευτικών ενηλίκων δεν αντιμετωπίζεται από έγγραφα πολιτικής. Ωστόσο, η έμφαση στην ποιότητα και την αποτελεσματικότητα των δραστηριοτήτων εκπαίδευσης και κατάρτισης και οι

¹⁰ Δείτε για παράδειγμα την εκπαίδευση του NYITOK, που ονομάζεται «Η επίγνωση του πολίτη του 21ου αιώνα» στο https://nyitok.hu/tudatos_allampolgar_a_21_szazadban_munkaero-piaci_kulcskompetenciak_fejlesztese (Πρόσβαση: 18.01.2021)

¹¹ Δείτε για παράδειγμα το έργο της ΜΚΟ «Σχολή δημόσιας ζωής» στο <http://www.kozeletiskolaja.hu/> (Πρόσβαση: 18.01.2021)

δεσμοί με την αγορά εργασίας σε εθνικές στρατηγικές (π.χ. στην Κύπρο ή την Ουγγαρία) υποδηλώνουν τον κρίσιμο ρόλο των εκπαιδευτικών.

Οι απαιτήσεις προσόντων είναι επίσης γενικά ακαθόριστες. **Δεν υπάρχει ενιαίο πλαίσιο για την εκπαίδευση ενηλίκων εκπαιδευτικών** σε καμία από τις χώρες εταίρους. Κατά συνέπεια, τα εκπαιδευτικά μονοπάτια για να γίνουν εκπαιδευτές ενηλίκων και το εκπαιδευτικό υπόβαθρο των εκπαιδευτικών είναι διαφορετικά. Τρεις τύποι εκπαιδευτικών μονοπατιών εντοπίστηκαν στις χώρες εταίρους: εκπαιδεύτηκε από εμπειρία, εκπαιδευτικό μάθημα και τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στην πρώτη περίπτωση, οι εκπαιδευτικοί είναι επαγγελματίες στον τομέα τους και συνήθως έχουν προσόντα σε μια συγκεκριμένη επαγγελματική δραστηριότητα που διδάσκουν. Το να γίνεις εκπαιδευτής ενηλίκων μέσω ενός εκπαιδευτικού μαθήματος είναι τυπικό στην Κύπρο, όπου ένα σύντομο (14 ώρες), μεσαίο ή μεγάλο (περίπου 77 ώρες) εκπαιδευτικό μάθημα παρέχει πιστοποιητικό «Εκπαιδευτής επαγγελματικής κατάρτισης» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2019). Τα προγράμματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για την εκπαίδευση ενηλίκων υπάρχουν στις περισσότερες χώρες εταίρους με τη μορφή Μεταπτυχιακών¹² (τα προγράμματα Bachelor εστιάζουν συνήθως στην Επιστήμη της Εκπαίδευσης, στα Παιδαγωγικά ή στον Κοινωνικό Συντονισμό). Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι πολλοί εκπαιδευτές ενηλίκων - ειδικά εκείνοι που διδάσκουν μαθήματα μάθησης ενηλίκων σε δευτεροβάθμια σχολεία - έχουν πτυχία τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα Παιδαγωγικά ή στην διδασκαλία γενικά. Το Βέλγιο δεν διαθέτει ειδικό πρόγραμμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που να εστιάζει στην εκπαίδευση ενηλίκων. Ως απεικόνιση της ποικιλομορφίας του εκπαιδευτικού υποβάθρου των εκπαιδευτών ενηλίκων, δείτε την κατανομή αυτών των εκπαιδευτικών διαδρομών στο δείγμα των εκπαιδευτών ενηλίκων στη Φιγούρα 1.

Συνολικά, υπάρχουν κρίσιμες προκλήσεις για την κατάρτιση και την εκπαίδευση των ενηλίκων εκπαιδευτικών στις χώρες εταίρους. Πρώτον, η έλλειψη ενός ενοποιημένου συστήματος προσόντων και κατάρτισης για να γίνει κανείς εκπαιδευτικός εμποδίζει τη διαρθρωτική εκπαίδευση των εκπαιδευτών ενηλίκων και τη διασφάλιση της ποιότητας. Αυτό επιτρέπει την έλλειψη κατάλληλων προσόντων για την υποστήριξη της εκπαίδευσης ενηλίκων. Στην Κύπρο, για παράδειγμα, η ανεπαρκής προσφορά ειδικευμένου εργατικού δυναμικού στην εκπαίδευση ενηλίκων αποτελεί βασική πρόκληση για την ανάπτυξη της εκπαίδευσης ενηλίκων, παρά την υψηλή ζήτηση για

¹² Δείτε για παράδειγμα το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Ενηλίκων του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου (<http://www.ouc.ac.cy>) ή το πρόγραμμα Andragogy MA στην Ουγγαρία, το οποίο προσφέρεται από πολλά πανεπιστήμια (για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το πρόγραμμα βλ https://www.felvi.hu/felveteli/szakok_kepzesek/szakleirasok/!Szakleirasok/index.php/szak/215/szakleiras). (Πρόσβαση: 22.02.2021)

εκπαιδευτές ενηλίκων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2019). Δεύτερον, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί με προσόντα στα παιδαγωγικά (πτυχία δασκάλου) δεν εκπαιδεύονται για να εργαστούν με ενήλικες μαθητές, οι οποίοι απαιτούν διαφορετικές εκπαιδευτικές προσεγγίσεις και προοπτική σχετικά με τη σχέση δασκάλου-μαθητή και τη διαδικασία μάθησης συνολικά καθώς και κάπως διαφορετικές δεξιότητες και ικανότητες (Bajusz, 2011) - δείτε περισσότερα σχετικά με αυτό στο Κεφάλαιο 2.4. Τρίτον, πολλοί εκπαιδευτές ενηλίκων που διδάσκουν επαγγέλματα ή επαγγελματικά θέματα δεν έχουν εκπαιδευτικό υπόβαθρο στην εκπαίδευση. Αυτές είναι οι προκλήσεις στα συστήματα εκπαίδευσης ενηλίκων των χωρών εταίρων και που το επάγγελμα το ίδιο πρέπει να αντιμετωπίσει και να ανταποκριθεί (Henczi, 2008).

6.2 Ικανότητες ενηλίκων εκπαιδευτικών για την πολιτική διάσταση: αποτελέσματα της έρευνας

Διενεργήσαμε μια έρευνα μεταξύ εκπαιδευτικών ενηλίκων στις χώρες εταίρους για να κατανοήσουμε το επίπεδο ικανοτήτων των εκπαιδευτικών και τις ανάγκες που σχετίζονται με την πολιτική διάσταση. Η έρευνα αποσκοπούσε στη συλλογή πληροφοριών που θα υποστηρίξουν τις επόμενες δραστηριότητες του έργου, και πιο συγκεκριμένα, για την παροχή σημείων εστίασης για την ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού για ενήλικες εκπαιδευτικούς. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε μεταξύ Ιανουαρίου και Μαρτίου του 2021 και συγκέντρωσε 130 απαντήσεις από εκπαιδευτές ενηλίκων στις τέσσερις χώρες εταίρους: 23 από την Κύπρο, 30 από το Βέλγιο, 35 από την Ιταλία και 42 από την Ουγγαρία.

Τα δεδομένα που συλλέγονται δεν είναι αντιπροσωπευτικά συνολικά ή ξεχωριστά σε καμία από τις τέσσερις χώρες. Με βάση τον ερευνητικό σχεδιασμό (καθώς και το μέγεθος του δείγματος), η έρευνα δεν σκοπεύει να παράσχει γενικευμένα συμπεράσματα για το ιστορικό ή τις ικανότητες των ενηλίκων εκπαιδευτικών στις χώρες εταίρους. Ο κύριος στόχος της έρευνας είναι να παρέχει ενδείξεις σχετικά με τις ανάγκες των εκπαιδευτών ενηλίκων στον τομέα της εκπαίδευσης των πολιτών και να συγκεντρώσει σχετικές πληροφορίες για τις περαιτέρω δραστηριότητες του έργου. Επομένως, τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα πρέπει να ερμηνεύονται έχοντας υπόψη αυτούς τους στόχους.

Γενικές πληροφορίες

Περισσότεροι από τους μισούς ερωτηθέντες είναι γυναίκες (55%), με το υψηλότερο ποσοστό γυναικών ερωτηθέντων στην Ουγγαρία (60%). Αν και το εκπαιδευτικό υπόβαθρο των ερωτηθέντων ποικίλλει από την ολοκλήρωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έως το διδακτορικό, συνολικά, το

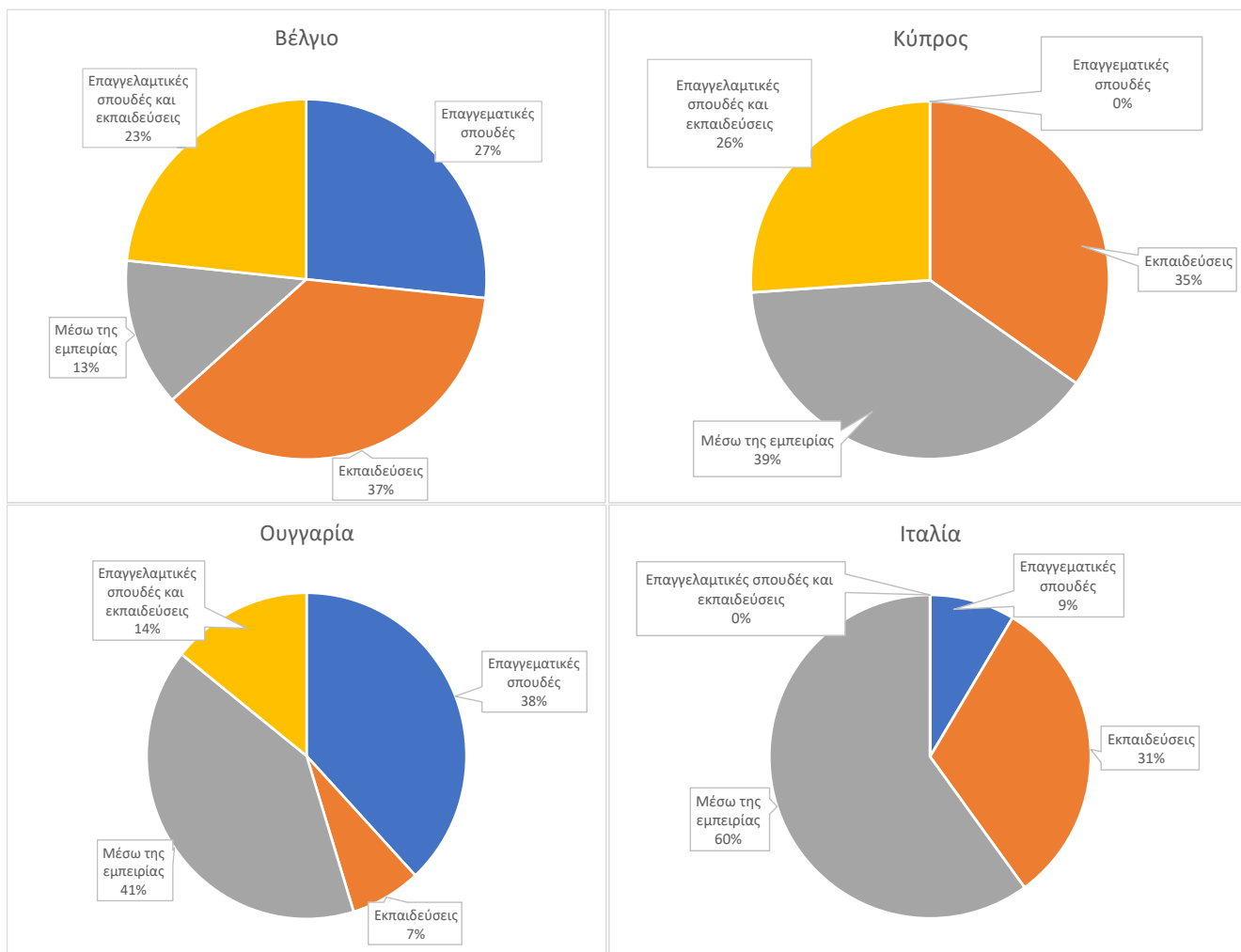
εκπαιδευτικό επίπεδο ήταν υψηλό: περισσότερο από το 90% των ερωτηθέντων ολοκλήρωσαν τουλάχιστον πτυχίο Bachelor, με περισσότερους από τους μισούς από όλους τους ερωτηθέντες να ολοκληρώνουν μεταπτυχιακό. Λαμβάνοντας υπόψη την εμπειρία των ερωτηθέντων ως εκπαιδευτές ενηλίκων, σχεδόν οι μισοί από αυτούς έχουν εργαστεί ως εκπαιδευτικοί ενηλίκων για περισσότερα από δέκα χρόνια, και λιγότερο από το 20% είχε εμπειρία κάτω των τεσσάρων ετών. Σχεδόν τα δύο τρίτα όλων των ερωτηθέντων εργάζονται ως εκπαιδευτές ενηλίκων με μερική απασχόληση. Αυτή η αναλογία παραμένει για την Ουγγαρία και την Ιταλία, ενώ στο Βέλγιο, η κατάσταση αντιστρέφεται καθώς το 63% των ερωτηθέντων είναι εκπαιδευτές ενηλίκων πλήρους απασχόλησης. Στην Κύπρο, περισσότερο από το 90% των ερωτηθέντων είναι εκπαιδευτές ενηλίκων μερικής απασχόλησης. Το ένα τέταρτο όλων των ερωτηθέντων εργάζονται ως εκπαιδευτικοί ενηλίκων σε διεθνές επίπεδο. Εξετάζοντας τις απαντήσεις ανά χώρα, μπορούμε να δούμε ότι στην Κύπρο, το 60% λειτουργεί σε διεθνές επίπεδο, ενώ αυτό ισχύει για το 21% στο Βέλγιο και το 17% στην Ιταλία και μόνο το 12% στην Ουγγαρία.

Όπως συζητήθηκε στα παραπάνω κεφάλαια, δεν υπάρχουν γενικά πλαίσια στις χώρες εταίρους για να γίνουν εκπαιδευτές ενηλίκων, το οποίο αντικατοπτρίζεται στις απαντήσεις της έρευνας. **Τα εκπαιδευτικά μονοπάτια για να γίνουν εκπαιδευτές ενηλίκων** είναι αρκετά διαφορετικά: για το 21% των ερωτηθέντων, ήταν μέρος των επαγγελματικών σπουδών τους, το 25% ολοκλήρωσε μια εκπαίδευση εκπαιδευτών (ή σε ορισμένες περιπτώσεις πολλαπλές εκπαιδεύσεις) για να γίνει εκπαιδευτής ενηλίκων, ενώ Το 39% των ερωτηθέντων έμαθε το επάγγελμα μέσω εμπειρίας χωρίς συγκεκριμένη εκπαίδευση. Επιπλέον, το 15% των ερωτηθέντων ολοκλήρωσαν τόσο επαγγελματικές σπουδές όσο και σχετικές εκπαιδεύσεις για να γίνουν εκπαιδευτές ενηλίκων.

Όταν εξετάζουμε τις εκπαιδευτικές διαδρομές ανά χώρα, μπορούμε να δούμε σαφή πρότυπα των κυρίαρχων εκπαιδευτικών διαδρομών για τους ενήλικες εκπαιδευτικούς που έχουν ολοκληρώσει την έρευνα (βλ. Φιγούρα 1). Στο Βέλγιο, οι περισσότεροι ερωτηθέντες ολοκλήρωσαν εκπαιδεύσεις (37%) ή επαγγελματικές σπουδές (27%) - ή και τα δύο (23%) - και μόνο το 13% έχουν γίνει εκπαιδευτικοί ενηλίκων μέσω εμπειρίας. Σε όλες τις άλλες χώρες εταίρους, το τελευταίο είναι το πιο κυρίαρχο μονοπάτι: στην Κύπρο 39%, στην Ουγγαρία 41%, στην Ιταλία 60% των ερωτηθέντων έμαθαν το επάγγελμα μέσω εμπειρίας. Ομοίως με το Βέλγιο, η πορεία των εκπαιδεύσεων ήταν αξιοσημείωτη στην Κύπρο και την Ιταλία (35% και 31%, αντίστοιχα). Ενώ οι εκπαιδεύσεις είχαν το χαμηλότερο ποσοστό στην Ουγγαρία (7%) μεταξύ των χωρών εταίρων, σχεδόν το 40% των ερωτηθέντων στην Ουγγαρία ολοκλήρωσαν ένα πρόγραμμα επαγγελματικών σπουδών για την εκπαίδευση ενηλίκων, το οποίο είναι η υψηλότερη αναλογία μεταξύ των τεσσάρων χωρών. Αυτή η εκπαιδευτική πορεία των

επαγγελματικών σπουδών ήταν η λιγότερο αναφερόμενη στην Ιταλία (9%) και στην Κύπρο, όπου κανένας από τους ερωτηθέντες δεν έμαθε το επάγγελμα με αυτόν τον τρόπο.

Φιγούρα 1 - Εκπαιδευτικά μονοπάτια των ερωτηθέντων ανά χώρα

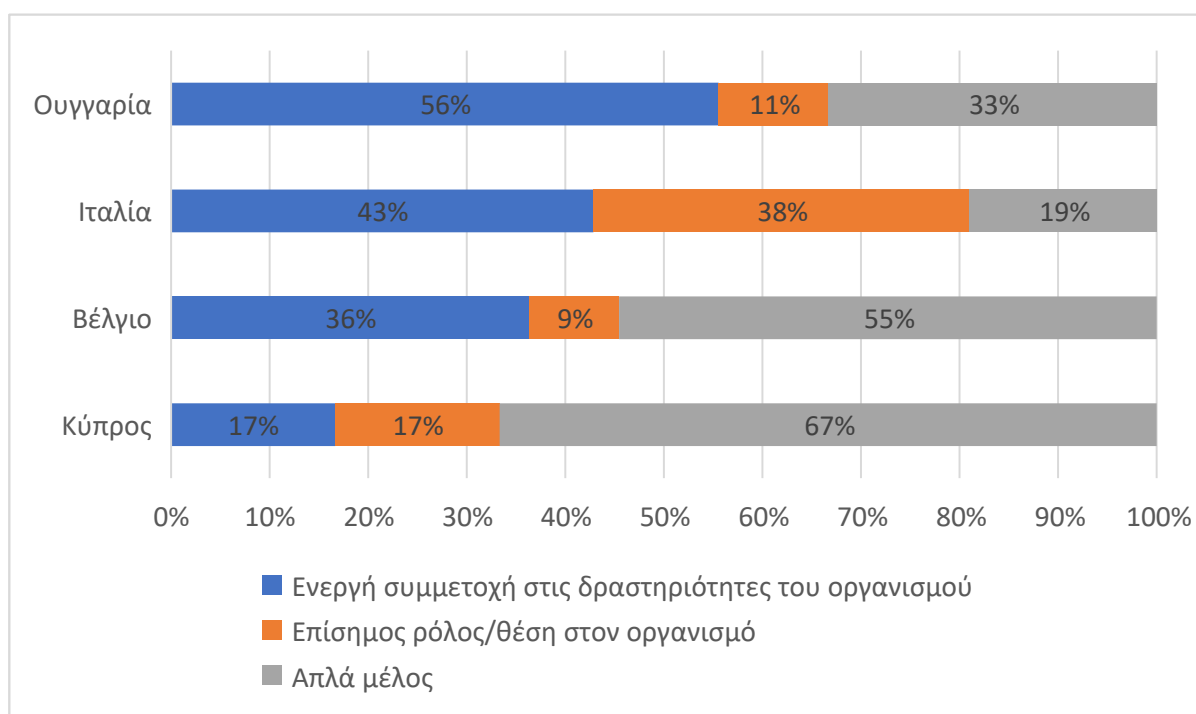
Πολιτική ή πολιτική συμμετοχή

Η πολιτική δέσμευση μετρήθηκε ρωτώντας για τη σύνδεση των ερωτηθέντων με έναν πολιτικό ή κοινωνικό οργανισμό με τη μορφή ιδιότητας μέλους και ζητώντας περαιτέρω τον προσδιορισμό του είδους της δέσμευσης που έχουν.¹³ Λιγότεροι από τους μισούς ερωτηθέντες (44%) ανέφεραν ότι είναι μέλη μιας πολιτικής ή κοινωνικής οργάνωσης. Μεταξύ αυτών, το 36% είναι μόνο μέλη χωρίς ενεργή

¹³Καθώς η πολιτική δέσμευση είναι ένα ευαίσθητο ζήτημα σε ορισμένες χώρες, και οι δύο ερωτήσεις ήταν προαιρετικές. Ωστόσο, μόνο τρεις ερωτηθέντες δεν απάντησαν στην ερώτηση σχετικά με την ιδιότητα μέλους.

δέσμευση, το 21% έχει οποιοδήποτε τύπο επίσημου ρόλου στον οργανισμό και το 43% συμμετέχει ενεργά στις δραστηριότητες του οργανισμού. Η συμμετοχή των πολιτών ή των πολιτών ως μέλη είναι υψηλότερη στην Ιταλία (62%) και χαμηλότερη στην Κύπρο (26%). Μεταξύ αυτών που είναι μέλη κοινωνικών ή πολιτικών οργανώσεων, περισσότεροι από τους μισούς ερωτηθέντες συμμετέχουν ενεργά σε δραστηριότητες στην Ουγγαρία (56%), 43% στην Ιταλία, 36% στο Βέλγιο και μόνο 17% στην Κύπρο. Η κατοχή επίσημου ρόλου σε αυτούς τους οργανισμούς είναι η λιγότερο κοινή συμμετοχή των ερωτηθέντων στο Βέλγιο (9%), την Ουγγαρία (11%) και την Κύπρο (17%), ενώ το 38% των ερωτηθέντων στην Ιταλία κατέχουν τέτοιες θέσεις. Αυτό συνεπάγεται επίσης ότι λιγότερο από το 20% των ερωτηθέντων στην Ιταλία είναι μόνο μέλη, ενώ αυτό ισχύει για το ένα τρίτο των ερωτηθέντων στην Ουγγαρία που είναι μέλη πολιτικών ή κοινωνικών οργανώσεων, για περισσότερο από το ήμισυ στο Βέλγιο (55%) και τα δύο τρίτα των ερωτηθέντων στην Κύπρο (βλ.Φιγούρα 2).

Φιγούρα 2 - Τύποι πολιτικών ή πολιτικών δεσμεύσεων ανά χώρα

Αρμοδιότητες της πολιτικής διάστασης

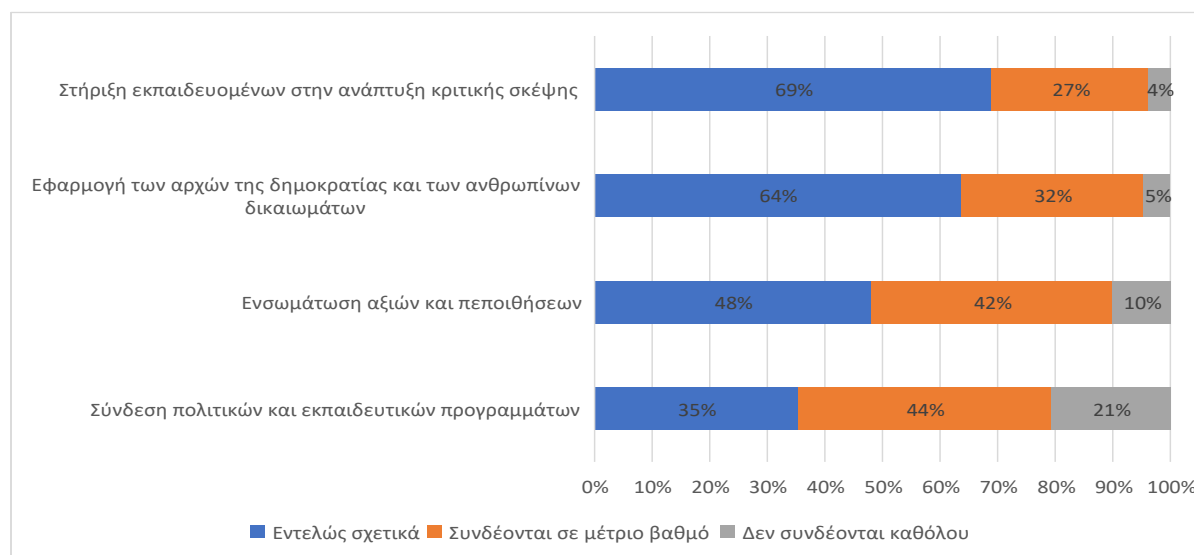
Το κύριο τμήμα της έρευνας επικεντρώθηκε στις ικανότητες της πολιτικής διάστασης, με βάση τον τομέα ικανοτήτων «συμμετοχής των πολιτών» του μοντέλου ικανότητας ETS για εκπαιδευτές (SALTO, 2014). Αυτός ο τομέας περιλαμβάνει τέσσερις ικανότητες: σύνδεση πολιτικών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων, ενσωμάτωση αξιών και πεποιθήσεων, στήριξη εκπαιδευομένων στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης και εφαρμογή των αρχών της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Προσαρμογή από τη Φόρμα Αυτοαξιολόγησης¹⁴ του μοντέλου ικανότητας ETS που αναπτύχθηκε για εκπαιδευτές ενηλίκων, ζητήθηκε από τους ερωτηθέντες να αξιολογήσουν τη συνάφεια των τεσσάρων ικανοτήτων με την εργασία τους, καθώς και να αξιολογήσουν το δικό τους επίπεδο ικανοτήτων όσον αφορά τους 39 δείκτες¹⁵ αυτών των ικανοτήτων.

Συνάφεια των ικανοτήτων για εκπαιδευτές ενηλίκων

Τα δεδομένα δείχνουν ένα σαφές μοτίβο σχετικά με τη συνάφεια ή τη σύνδεση των ικανοτήτων με την εργασία των ερωτηθέντων ως εκπαιδευτές ενηλίκων (βλ. Φιγούρα 3). Η πιο σχετική ικανότητα για το έργο των ερωτηθέντων είναι να υποστηρίξει τους μαθητές στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης, καθώς το 69% όλων των ερωτηθέντων το θεώρησε σχετικό (και μόνο το 4% είπε ότι δεν συνδέεται καθόλου με την εργασία τους). Ακολουθεί στενά την ικανότητα εφαρμογής των αρχών της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με το 63% (με μόνο το 5% να δηλώνει ότι δεν είναι σχετικό). Το 48% των ερωτηθέντων θεώρησε την ικανότητα ενσωμάτωσης αξιών και πεποιθήσεων σχετικών με την εργασία τους, ενώ το 10% δήλωσε ότι δεν είναι καθόλου σχετικό για αυτούς. Η λιγότερο σχετική ικανότητα είναι η σύνδεση πολιτικών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων, τα οποία θεωρήθηκαν καθόλου συνδεδεμένα με το έργο τους από το 21% των ερωτηθέντων, ενώ μόνο το 35% ανέφερε ότι είναι σχετικό με την εργασία τους ως εκπαιδευτές ενηλίκων.

Φιγούρα 3 - Συνάφεια των αρμοδιοτήτων της πολιτικής διάστασης

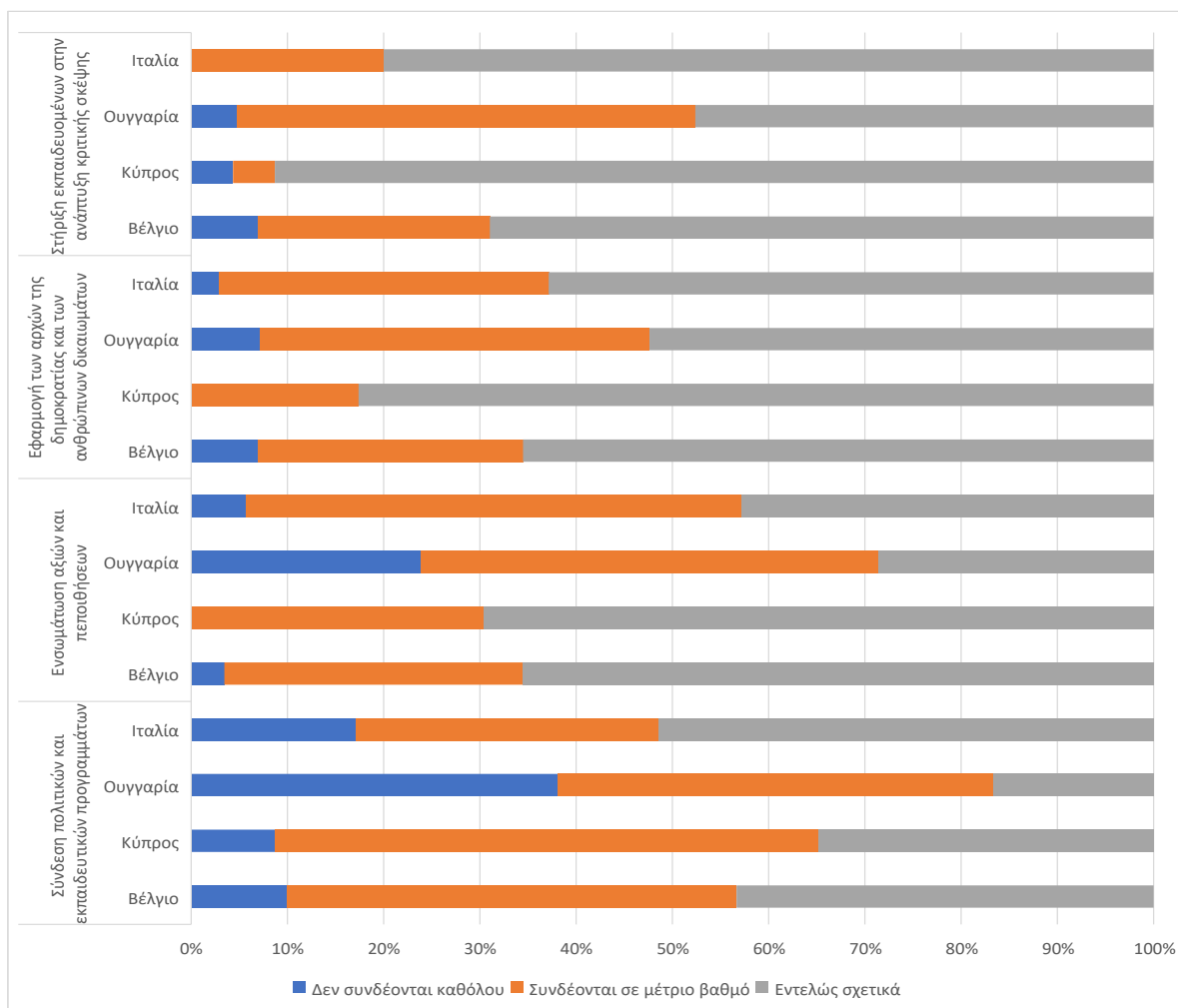

¹⁴ Η φόρμα αυτοαξιολόγησης είναι προσβάσιμη από <https://www.salto-youth.net/rc/training-and-cooperation/trainercompetainedevelopment/trainercompetences/> (Πρόσβαση: 22.02.2021)

¹⁵ Ο πλήρης κατάλογος δεικτών περιλαμβάνεται στην τελευταία έκδοση του ETS Competence Model, βλ. SALTO, 2014, σελ. 25-28.

Η υποστήριξη των μαθητών στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης συνδέεται περισσότερο με το έργο των ερωτηθέντων στην Κύπρο, με το 91% να το θεωρεί σχετικό και λιγότερο συνδεδεμένο στην Ουγγαρία με λιγότερους από τους μισούς ερωτηθέντες να αναφέρουν το ίδιο. Παρομοίως, οι ικανότητες εφαρμογής των αρχών της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η ενσωμάτωση αξιών και πεποιθήσεων είναι πιο σημαντικές για το έργο των ερωτηθέντων στην Κύπρο (83% και 70%) και λιγότερο σχετικές στην Ουγγαρία (52% και 29%). Η ικανότητα σύνδεσης πολιτικών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων συνδέεται επίσης λιγότερο με το έργο των ερωτηθέντων από την Ουγγαρία (17%), ενώ είναι πιο σημαντικό για τους ερωτηθέντες από την Ιταλία (51%). Αυτά τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η πολιτική διάσταση - και οι ικανότητες που είναι απαραίτητες για την ένταξή της στην εκπαίδευση ενηλίκων - είναι λιγότερο σχετικές για τους ερωτηθέντες στην Ουγγαρία,¹⁶

Φιγούρα 4 - Συνάφεια των αρμοδιοτήτων της πολιτικής διάστασης ανά χώρα

¹⁶ Ταυτόχρονα, είναι επίσης σημαντικό να έχουμε κατά νου τις μεθοδολογικές προκαταλήψεις, οι οποίες ενδέχεται να έχουν αντίκτυπο στις απαντήσεις.

Επίπεδο αρμοδιοτήτων για την πολιτική διάσταση: αυτοαξιολόγηση

Οι εκπαιδευτικοί που ολοκλήρωσαν την έρευνα κλήθηκαν να αξιολογήσουν το επίπεδο ικανοτήτων τους βάσει των δεικτών του μοντέλου ικανότητας ETS σε κλίμακα τεσσάρων στοιχείων, όπου ο υψηλότερος αριθμός δείχνει υψηλότερο επίπεδο ικανότητας. Γενικά, μπορούμε να πούμε ότι οι αυτοαξιολογήσεις ήταν εξαιρετικά θετικές. Για σχεδόν όλους τους δείκτες, τουλάχιστον το 40% - και σε πολλές περιπτώσεις, τουλάχιστον το 50% - των ερωτηθέντων ανέφεραν ότι έχουν εντάξει επίπεδο ικανότητας (βαθμολογία τρία στην κλίμακα) και στο άλλο άκρο της κλίμακας, το μερίδιο των ερωτηθέντων που δήλωσαν ότι δεν είχαν συγκεκριμένη ικανότητα ή χρειαζόνταν βελτίωση (βαθμολογίες 1 και 2 στην κλίμακα) ήταν συνολικά κάτω από το 20% για τους περισσότερους δείκτες (με το μέγιστο 5% για τη βαθμολογία 1 για όλους τους δείκτες). Το μέσο επίπεδο ικανότητας¹⁷ από τους ερωτηθέντες για τις ικανότητες σύνδεσης πολιτικών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων και την εφαρμογή των αρχών της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι 3.2, και για την ενσωμάτωση αξιών και πεποιθήσεων και την υποστήριξη των εκπαιδευομένων στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης, είναι 3.3. Η διακύμανση των μέσων επιπέδων ικανότητας ανά χώρα είναι μικρή (μεταξύ 3,0 έως 3,5). Ωστόσο, οι βαθμολογίες δείχνουν ένα γενικά υψηλότερο επίπεδο ικανοτήτων που αναφέρθηκε στην Κύπρο (όλες οι ικανότητες ποικίλλουν από 3,4 έως 3,5).

Στη συνέχεια, επισημαίνουμε τους δείκτες για τους οποίους οι ερωτηθέντες ανέφεραν τα υψηλότερα καθώς και τα χαμηλότερα επίπεδα ικανοτήτων σε καθεμία από τις τέσσερις ικανότητες του τομέα αρμοδιοτήτων «που ασχολείται με τη συμμετοχή των πολιτών». Τα χαμηλότερα επίπεδα αυτοαξιολογημένων ικανοτήτων (βάσει των δεικτών) συνοψίζονται στο Φιγούρα 5, Φιγούρα 6, Φιγούρα 7, και Φιγούρα 8. Αυτά τα αποτελέσματα θα ενημερώσουν περισσότερο τις μεταγενέστερες δραστηριότητες του έργου, καθώς δείχνουν πιθανούς τομείς όπου οι ενήλικες εκπαιδευτικοί πρέπει να βελτιωθούν περαιτέρω.

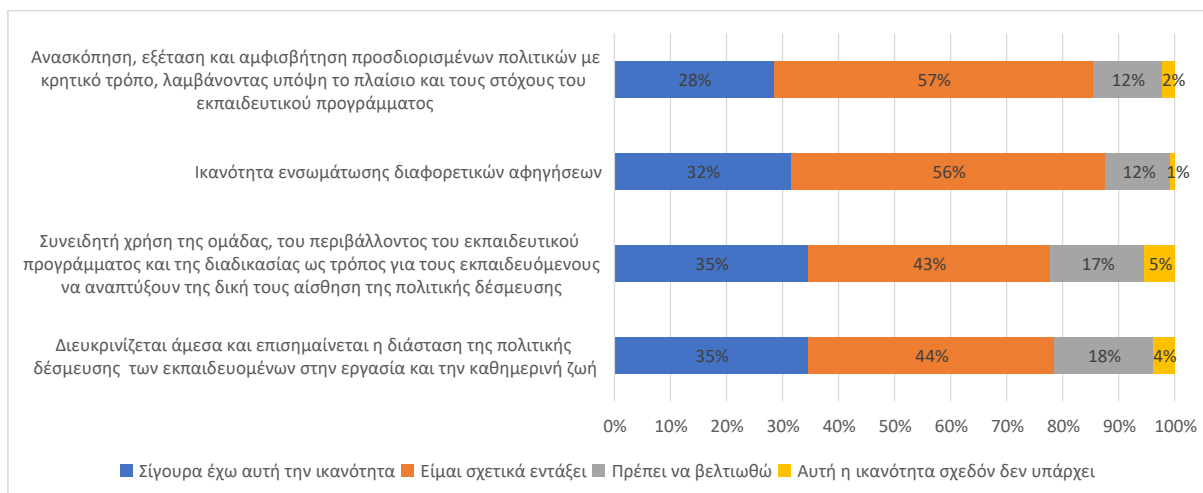
Εντός της αρμοδιότητας της **Υποστήριξης Εκπαιδευομένων στην Ανάπτυξη της Κριτικής Σκέψης** - που ήταν η ικανότητα που συνδέεται περισσότερο με το έργο των ερωτηθέντων - περισσότεροι από τους μισούς εκπαιδευτές ενηλίκων που ολοκλήρωσαν την έρευνα θεωρούσαν ότι είναι εξοπλισμένοι με τις δεξιότητες που επιτρέπουν στους εκπαιδευόμενους να χρησιμοποιήσουν τις αξίες και τις πεποιθήσεις τους για να ταΐσουν τις ανταλλαγές στην ομάδα, για τη δημιουργία χώρου για προβληματισμό και ανταλλαγή, ενθαρρύνοντας την αυτοεξερεύνηση και τις συνδέσεις με την εργασία και την καθημερινή ζωή των εκπαιδευομένων και να είναι συναισθητικοί και ειλικρινείς

¹⁷ Το μέσο επίπεδο ικανότητας υπολογίστηκε με τη δημιουργία ενός δείκτη για κάθε ικανότητα βάσει των βαθμολογιών (απαντήσεις) σε όλους τους δείκτες τους.

παρέχοντας χώρο στους εκπαιδευομένους να εξερευνήσουν τις αξίες και τις πεποιθήσεις που σχετίζονται με τις σκέψεις τους. Σε αυτές τις περιπτώσεις, το ποσοστό των ερωτηθέντων που αξιολόγησαν το επίπεδο δεξιοτήτων χαμηλό ήταν λιγότερο από 10% (αυτό συνέβαινε και με τέσσερις επιπλέον δείκτες, αν και ένα χαμηλότερο ποσοστό των ερωτηθέντων σημείωσε τα υψηλότερα ποσοστά)

Οι δείκτες που έδειξαν την πιο αναφερόμενη ανάγκη βελτίωσης αφορούσαν ρητά και υπογράμμισαν τη διάσταση της αστικής συμμετοχής των εκπαιδευομένων στην εργασία και την καθημερινή ζωή χρησιμοποιώντας διαφορετικά στοιχεία και καταστάσεις στο εκπαιδευτικό μάθημα και χρησιμοποιώντας συνειδητά την ομάδα, το περιβάλλον του εκπαιδευτικού προγράμματος και την διαδικασία ως τρόπο για τους εκπαιδευόμενους να αναπτύξουν την αίσθηση της εμπλοκής των πολιτών, με περισσότερο από το 20% των ερωτηθέντων να θεωρούν αυτές τις δεξιότητες ανύπαρκτες ή που χρειάζονται βελτίωση. Και για τα δύο αυτά στοιχεία, το 35% των ερωτηθέντων θεώρησε το επίπεδο ικανότητας υψηλό, ενώ για τον δείκτη, ικανότητα ενσωμάτωσης διαφορετικών αφηγήσεων 32% και επανεξέταση, εξέταση και αμφισβήτηση κριτικών των προσδιορισμένων πολιτικών, έχοντας υπόψη το πλαίσιο και τους στόχους της εκπαίδευσης μόνο 28%.

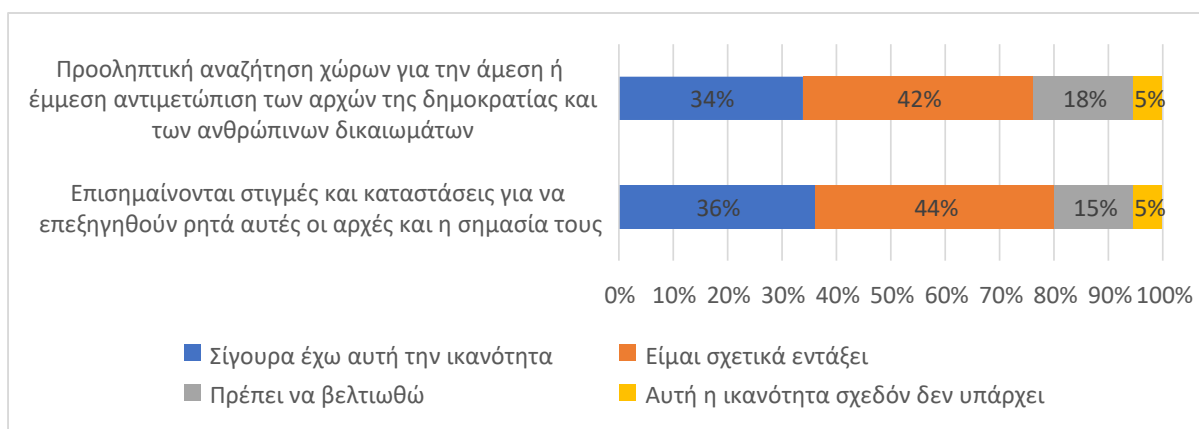
Φιγούρα 5 - Οι δείκτες με το χαμηλότερο επίπεδο αναφερόμενων ικανοτήτων στο πλαίσιο της Στήριξης Εκπαιδευομένων στην Ανάπτυξη της Ικανότητας της Κριτικής Σκέψης

Όσον αφορά την αρμοδιότητα της **Εφαρμογής των Αρχών της Δημοκρατίας και των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων**, το επίπεδο ικανοτήτων που αναφέρεται δεν διαφέρει τόσο πολύ όσο σε άλλους τομείς. Δεν υπάρχουν πολύ υψηλοί ή πολύ χαμηλοί δείκτες. Αυτό σημαίνει ότι η υψηλή αξιολόγηση (που πληροί τις δεδομένες δεξιότητες / ικανότητες) δεν φτάνει το 50% για κανέναν από τους δείκτες. Ωστόσο, ο δείκτης με το υψηλότερο μερίδιο των ερωτηθέντων θεωρώντας το επίπεδο ικανοτήτων

τους υψηλό είναι επιτρέποντας στους συμμετέχοντες να βιώσουν μια δημοκρατική κοινότητα εκπαίδευσης στο πλαίσιο του μαθήματος (46%), ενώ αυτή με τη χαμηλότερη βαθμολογία είναι η προληπτική αναζήτηση χώρων για την ρητή ή σιωπηρή αντιμετώπιση των αρχών της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων(ειδικά όσον αφορά την εκπαιδευτική προσέγγιση κατά το σχεδιασμό προγραμμάτων και τη στάση της ομάδας απέναντι στο γκρουπ). Λαμβάνοντας υπόψη το τελευταίο, περισσότερο από το 20% των ερωτηθέντων βλέπουν αυτήν την ικανότητα να αναπτύσσεται ή να βελτιώνεται, και μόνο το 34% θεωρεί ότι είναι εξοπλισμένοι με αυτήν (Σίγουρα έχω αυτή την ικανότητα).

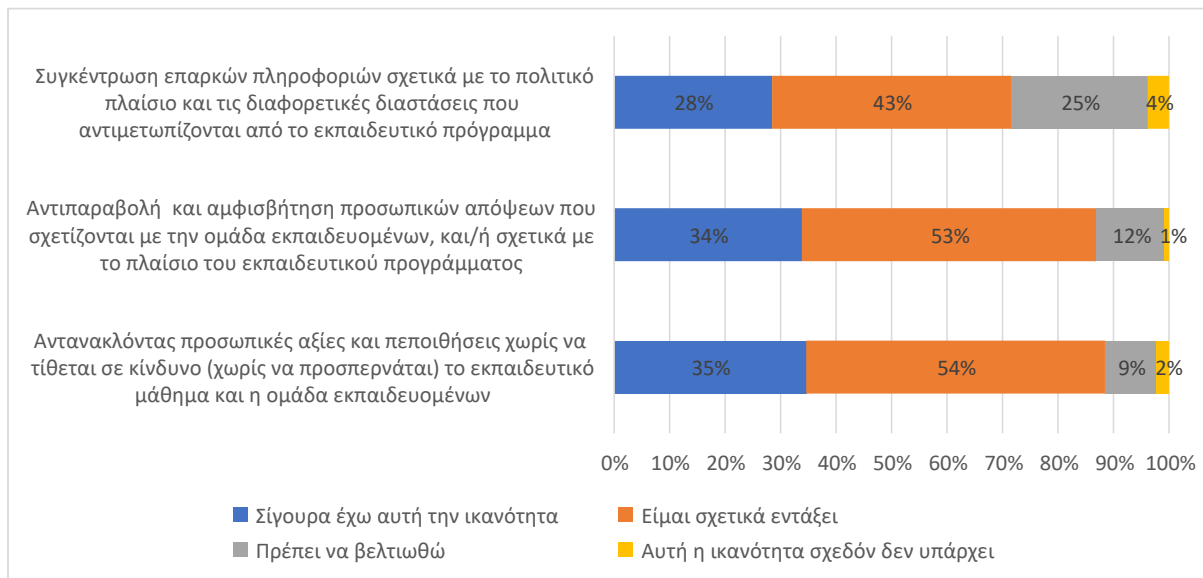
Φιγούρα 6 - Οι δείκτες με το χαμηλότερο επίπεδο ικανοτήτων που αναφέρονται στην «Εφαρμογή δημοκρατίας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων»

Στο πλαίσιο της ικανότητας της **Ενσωμάτωσης Αξιών και Πεποιθήσεων**, οι ερωτηθέντες είναι περισσότερο εξοπλισμένοι με τις δεξιότητες που αντιπροσωπεύονται από τους δείκτες που δείχνουν ενδιαφέρον και είναι ευαίσθητοι στις αξίες και τις πεποιθήσεις που κατέχει η ομάδα εκπαιδευομένων και βλέπουν την προστιθέμενη αξία του ανοίγματος στις αξίες και τις πεποιθήσεις που διατηρούνται από άλλους για τη δική τους προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξη. Και στις δύο περιπτώσεις, τουλάχιστον οι μισοί από τους ερωτηθέντες πληρούν αυτές τις ικανότητες, ενώ μόνο το 4% και το 6% από αυτούς δήλωσαν ότι το επίπεδο ικανότητας τους για αυτούς τους δείκτες είναι χαμηλό (δεν υπάρχει ή χρειάζεται βελτίωση). Αντιθέτως, μόνο το 28% των ερωτηθέντων θεωρεί ότι πληρούν τον δείκτη του *συγκέντρωση επαρκών πληροφοριών για το πολιτικό πλαίσιο και τις διαφορετικές διαστάσεις που αντιμετωπίζει το εκπαιδευτικό σεμινάριο*. Σχεδόν το 30% από αυτούς αξιολόγησαν το επίπεδο ικανότητας τους σχετικά με αυτόν τον δείκτη χαμηλό. Ένας άλλος τομέας όπου αναφέρθηκαν χαμηλότερα επίπεδα ικανοτήτων είναι η ικανότητα αντιπαραβολής και αμφισβήτησης των δικών τους απόψεων που σχετίζονται με την ομάδα εκπαιδευομένων ή / και σε σχέση με το πλαίσιο του εκπαιδευτικού μαθήματος. Αν και μόνο το 13% των ερωτηθέντων θεώρησε

ότι πρέπει να βελτιωθούν σε αυτόν τον τομέα, και μόνο το 34% ανέφερε ότι είναι εξοπλισμένοι με αυτήν την ικανότητα.

Φιγούρα 7 - Οι δείκτες με το χαμηλότερο επίπεδο αναφερόμενων ικανοτήτων εντός της αρμοδιότητας ενσωμάτωσης αξιών και πεποιθήσεων

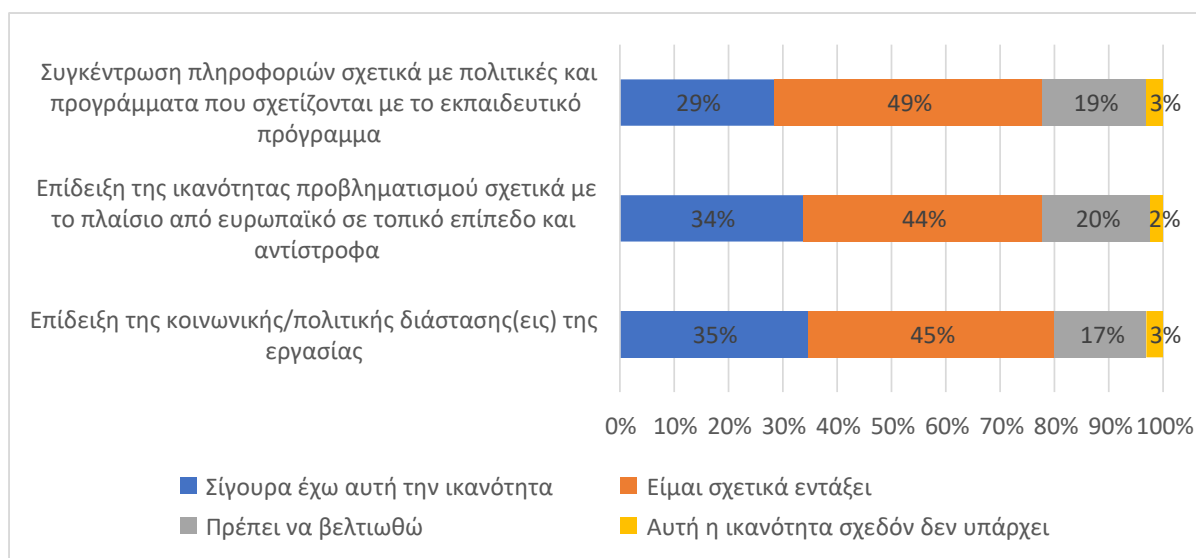

Στο πλαίσιο της αρμοδιότητας **Σύνδεση Πολιτικών και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων**, οι ερωτηθέντες αξιολόγησαν τις ικανότητές τους υψηλότερα λαμβάνοντας υπόψη την ικανότητα να απομακρυνθούν από τις πεποιθήσεις κάποιου όταν είναι απαραίτητο και την ικανότητα *αναγνωρίστε και επιβεβαιώστε το γεγονός ότι η εργασία ως εκπαιδευτής είναι μια αφοσιωμένη αστική πράξη*. Τουλάχιστον το 90% των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι είτε είναι εντάξει σε αυτούς τους τομείς είτε σίγουρα τις εκπληρώνουν και στις δύο περιπτώσεις. Στην προηγούμενη περίπτωση, το 35% αξιολόγησε το επίπεδο ικανότητάς τους το υψηλότερο στην κλίμακα, ενώ όσον αφορά τον τελευταίο δείκτη, αυτό συνέβη για το 58% των ερωτηθέντων. Επιπλέον, ο εντοπισμός διαφορετικών και ανεξάρτητων πηγών πληροφοριών και η αντίθεσή τους στο πλαίσιο του μαθήματος κατάρτισης και η κατανόηση άλλων πολιτικών προοπτικών ήταν επίσης μεταξύ των δεικτών με την υψηλότερη βαθμολογία με 49% και 40%.

Οι δεξιότητες που βαθμολογήθηκαν με το χαμηλότερο σε αυτήν την ικανότητα ήταν οι ακόλουθοι τρεις δείκτες: *συγκέντρωση πληροφοριών σχετικά με πολιτικές και προγράμματα που σχετίζονται με το εκπαιδευτικό πρόγραμμα*, την επίδειξη της κοινωνικής / πολιτικής διάστασης της εργασίας [σχετικά με το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα] · και αποδεικνύοντας την ικανότητα *προβληματισμού σχετικά με το πλαίσιο πολιτικής από ευρωπαϊκό σε τοπικό επίπεδο και αντίστροφα*. Σε καθεμία από αυτές τις περιπτώσεις, περισσότερο από το 20% των ερωτηθέντων ανέφεραν ότι είτε

δεν έχουν τέτοιες δεξιότητες είτε πρέπει να τις βελτιώσουν και μόνο το ένα τρίτο - στην περίπτωση του δείκτη που αναφέρεται παραπάνω, μόνο το 29% - αξιολόγησε τις δεξιότητές του εντάξει ή πολύ καλές. Ωστόσο, είναι σημαντικό να θυμάστε ότι η ικανότητα σύνδεσης πολιτικών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων ήταν η λιγότερο συνδεδεμένη αρμοδιότητα με το έργο των ερωτηθέντων.

Φιγούρα 8 - Οι δείκτες με το χαμηλότερο επίπεδο αναφερόμενων ικανοτήτων στο πλαίσιο της «Σύνδεσης πολιτικών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων»

Συνολικά, οι δείκτες που αξιολογήθηκαν ως οι χαμηλότεροι από τους ερωτηθέντες αντικατοπτρίζουν γενικά δεξιότητες και ικανότητες που σχετίζονται με την ρητή αντιμετώπιση μιας πτυχής της εκπαίδευσης των πολιτών (όπως η πολιτική διάσταση της εργασίας ή οι αρχές της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων), που αντικατοπτρίζουν και ενσωματώνουν διαφορετικά πλαίσια και αφηγήσεις - ατομικά, ευρύτερα ευρωπαϊκά, πολιτικά. Ως εκ τούτου, η έρευνα δείχνει αυτές τις δεξιότητες ως βασικές ανάγκες των εκπαιδευτικών ενηλίκων (που έχουν ολοκληρώσει την έρευνα) στις χώρες εταίρους για ανάπτυξη ικανοτήτων στον τομέα της πολιτικής διάστασης.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Τα εθνικά πλαίσια της εκπαίδευσης ενηλίκων στις τέσσερις χώρες εταίρους διαφέρουν σημαντικά. Ταυτόχρονα, όλοι τους έχουν λίγο πολύ σαφώς καθορισμένη εστίαση την εργοδότηση ως τον κύριο στόχο της εκπαίδευσης ενηλίκων. Η πολιτική διάσταση δεν αποτελεί προτεραιότητα για την εκπαίδευση ενηλίκων σε καμία από τις χώρες εταίρους, δεν αντιμετωπίζεται σε έγγραφα πολιτικής ή στρατηγικής. Ενώ η έλλειψη συστηματικών κινήτρων για την ενσωμάτωση της πολιτικής διάστασης

στο έργο των εκπαιδευτικών ενηλίκων δημιουργεί προκλήσεις, η εκπαίδευση των πολιτών παραμένει μια σημαντική διάσταση της εκπαίδευσης ενηλίκων, είτε εφαρμόζεται ως οριζόντια αρχή είτε αντιμετωπίζεται ρητά. Προσδιορίστηκαν τρεις τύποι μορφών μάθησης ενηλίκων. Υπάρχουν ευκαιρίες για την ενσωμάτωση της πολιτικής διάστασης: βασική κατάρτιση ανάπτυξης ικανοτήτων, προγράμματα κατάρτισης για τους ανέργους και τα άτομα με χαμηλή ειδίκευση και κατάρτιση που προσφέρεται σε μη τυπικούς τομείς της εκπαίδευσης ενηλίκων.

Η ανάλυση της έρευνας για τους εκπαιδευτές ενηλίκων έδειξε μια συνολική θετική προοπτική σχετικά με τις υπάρχουσες ικανότητες των εκπαιδευτών ενηλίκων σε αυτόν τον τομέα της πολιτικής διάστασης. Η ικανότητα υποστήριξης των μαθητών στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης ήταν η πιο συνδεδεμένη και σχετική με το έργο των ερωτηθέντων. Η ικανότητα σύνδεσης πολιτικών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων ήταν η λιγότερο σχετική για αυτούς. Με βάση την αυτοαξιολόγηση των ικανοτήτων των ερωτηθέντων, η κύρια ανάγκη για ανάπτυξη ικανοτήτων σχετίζεται με τις δεξιότητες των δύο ακόλουθων πτυχών: αναζήτηση των ευκαιριών και ρητή αντιμετώπιση πτυχών της πολιτικής διάστασης στα πλαίσια της κατάρτισης και κατανόηση, προβληματισμός και ολοκλήρωση διαφορετικών επιπέδων και τύπων πλαισίων και αφηγήσεων.

Με βάση τα αποτελέσματα των ερευνητικών δραστηριοτήτων, το εκπαιδευτικό υλικό που θα αναπτυχθεί για να υποστηρίξει τη συνεχή ανάπτυξη των ενηλίκων εκπαιδευτικών στην πολιτική διάσταση, στο πλαίσιο του προγράμματος ADULATION, πρέπει να

- Αυξήσει την συνάφεια της πολιτικής διάστασης για την εκπαίδευση ενηλίκων εντός αυτής
- να διατηρήσει την ευρεία κατανόηση της πολιτικής διάστασης για την αύξηση της συνάφειας του υλικού για όλες τις χώρες εταίρους
- προσαρμοστεί στις πιθανές ευκαιρίες για την ένταξη της πολιτικής διάστασης στην εκπαίδευση ενηλίκων σε καθεμία από τις χώρες εταίρους, που σημαίνει:
 - εκπαιδευτικά προγράμματα για ανάπτυξη βασικών δεξιοτήτων ή ικανοτήτων
 - εκπαιδευτικά προγράμματα για ανέργους και χαμηλά ειδικευμένους
 - μαθήματα κατάρτισης που παρέχονται στον μη τυπικό τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων
- εστιάζει σε μειονεκτούντες μαθητές ως τελικούς δικαιούχους (σύμφωνα με τους στόχους του έργου), λαμβάνοντας υπόψη τα εθνικά πλαίσια των τεσσάρων χωρών εταίρων

- να ασχοληθεί με τις ικανότητες υποστήριξης των μαθητών στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης και στην εφαρμογή των αρχών της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ως οι περιοχές που υποδεικνύονται περισσότερο συνδεδεμένες με το έργο των εκπαιδευτικών ενηλίκων στις χώρες εταίρους
- να επικεντρωθεί στις δεξιότητες που σχετίζονται με τα συμφραζόμενα, την κατανόηση των διαφορετικών αφηγήσεων
- να παρέχει εργαλεία για την αντιμετώπιση διαφόρων πτυχών της πολιτικής διάστασης ρητά στα πλαίσια του εκπαιδευτικού μαθήματος καθώς και για την εύρεση της ευκαιρίας και του χώρου για να το πράξει · και
- να είναι όσο το δυνατόν πιο πρακτικό, λαμβάνοντας υπόψη τα χαρακτηριστικά των τύπων κατάρτισης όπου είναι δυνατή η ενσωμάτωση της πολιτικής διάστασης και των αναγκών των κύριων ομάδων στόχων.

BIBLIOΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Act 53/2003 on the delegation to the Government for the definition of the general rules on education and the essential levels of services in the field of education and vocational training. (GU General Series n.77 of 02-04-2003). (*Legge 53/2003 Delega al Governo per la definizione delle norme generali sull'istruzione e dei livelli essenziali delle prestazioni in materia di istruzione e formazione professionale (GU Serie Generale n.77 del 02-04-2003)*). https://www.gazzettaufficiale.it/atto/serie_generale/caricaDettaglioAtto/originario?atto.dataPubblicazioneGazzetta=2003-04-02&atto.codiceRedazionale=003G0065&elenco30giorni=false (Accessed: 10.03.2021)
- Act 92/2012 on labour market reform provisions with a view to growth. (12G0115) (GU General Series n.153 of 03-07-2012 - Ordinary Suppl. N. 136). (*Legge 92/2012 Disposizioni in materia di riforma del mercato del lavoro in una prospettiva di crescita. (12G0115) (GU Serie Generale n.153 del 03-07-2012 - Suppl. Ordinario n. 136)*). Available at <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2012/07/03/012G0115/sg> (Accessed: 10.03.2021)
- Act LXXVII of 2013 on adult education (2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről). Available at <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300077.tv> (Accessed: 10.03.2021)
- Bagnall, R. (2010) Citizenship and belonging as a moral imperative for lifelong learning, *International Journal of Lifelong Education*, 29(4), 449–460.
- Bajusz, K. (2011) A felnőttkori tanulás szakágazatai – A felnőttoktatás funkciórendszere és kompetenciái. Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar. [Sectors of adult learning – Functional system and competences of adult education. University of Pécs, Faculty of Humanities]. Available at http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/felnottkori_tanulas/index.html (Accessed: 10.03.2021)
- Banks, J. A. (2008) Diversity, Group Identity, and Citizenship Education in a Global Age. *Educational Researcher*, 37(3), 129-139.
- Biondo, A., Biundo, I., Dawson, S., Mucha, K., Jaszczuk K. and Przygoda, A. (2019) *Report on the functioning of adult education systems in the selected European countries: United Kingdom, Italy and Poland*. EDEC: Extending and developing adult educators' competences. Available at <https://danilodolci.org/media/edec-report-adult-education-systems.pdf> (Accessed: 10.03.2021)
- Castro, A. J. and Knowles, R. T. (2017) Democratic Citizenship Education. In: Manfra, M. M. and Bolick, C. M. (eds.) *The Wiley Handbook of Social Studies Research*.
- Commission of the European Communities (2001) Making a European Area of Lifelong Learning a Reality. COM(2001) 678 final.
- Council of Europe (2010) Council of Europe Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education. Recommendation CM/Rec(2010)7 and explanatory memorandum. Council of Europe Publishing. Available at <https://rm.coe.int/090000168048df44> (Accessed: 10.03.2021)
- Council of Europe (2016). Competences for Democratic Culture: Living Together as Equals in Culturally Diverse Democratic Societies. Strasbourg. Available at <https://rm.coe.int/16806ccc07> (Accessed: 10.03.2021)

- Council of Europe (2017) Learning to live together. Council of Europe Report on the state of citizenship and human rights education in Europe. Council of Europe. Available at <https://rm.coe.int/the-state-of-citizenship-in-europe-e-publication/168072b3cd> (Accessed: 10.03.2021)
- Council of the European Union (2009) Council conclusions of 12 May 2009 on a strategic framework for European cooperation in education and training ('ET 2020'), 2009/C 119/02.
- Council of the European Union (2011) Council Resolution on a renewed European agenda for adult learning, 2011/C 372/01.
- Council of the European Union (2015) Declaration on promoting citizenship and the common values of freedom, tolerance and non-discrimination through education.
- Council of the European Union (2016) Council Recommendation on Upskilling Pathways: New Opportunities for Adults. 2016/C 484/01.
- Council of the European Union (2018a) Council Recommendations on promoting common values, inclusive education, and the European dimension of teaching.
- Council of the European Union (2018b) Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning (2018/C 189/01).
- Decree 16/04/1991 of the Council of the French Community on organizing social advancement education. (*Décret organisant l'enseignement de promotion sociale, D. 16-04-1991*). Available at https://www.galillex.cfwb.be/document/pdf/16184_022.pdf (Accessed: 10.03.2021)
- Decree 17/07/2003 of the Council of the French Community on associative action in the area of further education. (*Décret relatif au soutien de l'action associative dans le champ de l'Education permanente, D. 17-07-2003*). Available at https://www.galillex.cfwb.be/document/pdf/27856_004.pdf (Accessed: 10.03.2021)
- DGEPDC (2014a) *National Lifelong Learning Strategy 2014 – 2020*. Directorate-General for European Programs, Coordination and Development, Republic of Cyprus. Available at [http://www.dgepcd.gov.cy/dgepcd/dgepcd.nsf/499A1CB95981643FC2257C7D00486172/\\$file/National%20Lifelong%20Learning%20Strategy%20in%20Greek.pdf](http://www.dgepcd.gov.cy/dgepcd/dgepcd.nsf/499A1CB95981643FC2257C7D00486172/$file/National%20Lifelong%20Learning%20Strategy%20in%20Greek.pdf) (Accessed: 10.03.2021)
- DGEPDC (2014b) *National Strategy for Lifelong Learning 2014 – 2020, Summary in English*. Directorate-General for European Programs, Coordination and Development, Republic of Cyprus. Available at [http://www.dgepcd.gov.cy/dgepcd/dgepcd.nsf/499A1CB95981643FC2257C7D00486172/\\$file/National%20%20Lifelong%20Learning%20Strategy%20in%20English%20\(Summary\).pdf](http://www.dgepcd.gov.cy/dgepcd/dgepcd.nsf/499A1CB95981643FC2257C7D00486172/$file/National%20%20Lifelong%20Learning%20Strategy%20in%20English%20(Summary).pdf) (Accessed: 10.03.2021)
- EAEA (2019a) *Adult Education and Citizenship*. EAEA Background Paper, European Association for the Education of Adults (EAEA).
- EAEA (2019b) *Manifesto for Adult Learning in the 21st century: The Power and Joy of Learning*. European Association for the Education of Adults (EAEA).
- Ebner, G. (2009) Lifelong learning, a key to achieve European active citizenship. *European Civil Society Platform on Lifelong Learning*. Available at http://www.efvet.org/index.php?option=com_content&task=view&id=208&Itemid=226 (Accessed: 10.03.2021)
- European Commission (1998) Education and active citizenship in the European Union. Luxembourg: Office for Official Publications. Available at <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b33ea18c-355e-4fa5-bee6-cc07194831ad> (Accessed: 10.03.2021)

- European Commission (2000) A memorandum on lifelong learning. Brussels. Available at https://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf (Accessed: 10.03.2021)
- European Commission (2016) A new skills agenda for Europe: Working together to strengthen human capital, employability and competitiveness. Strasbourg.
- European Commission (2018) *Education and Training Monitor 2018*. Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- European Commission (2019) *Education and training monitor 2019: Country analysis*. Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- European Commission (2020a) EU Citizenship Report 2020. Empowering citizens and protecting their rights. European Union. Available at https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/eu_citizenship_report_2020_-_empowering_citizens_and_protecting_their_rights_en.pdf (Accessed: 10.03.2021)
- European Commission (2020b) European Skills Agenda for Sustainable Competitiveness, Social Fairness and Resilience. Available at <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223&langId=en> (Accessed: 10.03.2021)
- European Commission (2020c) *Education and training monitor 2020: Teaching and learning in a digital age*. Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- European Commission (2020d) *Education and training monitor 2020: Country analysis*. Publications Office of the European Union, Luxembourg
- European Commission (2020e) European Digital Strategy. Available at <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/content/european-digital-strategy> (Accessed: 10.03.2021)
- European Union (2015) Declaration on promoting citizenship and common values of freedom, tolerance and non-discrimination through education. Available at https://ec.europa.eu/assets/eac/education/news/2015/documents/citizenship-education-declaration_en.pdf (Accessed: 10.03.2021)
- Eurydice (2020a) Italy: Adult Education and Training. Available at https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/adult-education-and-training-39_en (Accessed: 10.03.2021)
- Eurydice (2020b) Belgium – French Community: Adult Education and Training. Available at https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/belgium-french-community/adult-education-and-training_en (Accessed: 10.03.2021)
- Evans, M. (2008) Citizenship education, pedagogy and school contexts. In Arthur, J., Davies, I. & Hahn, C. L. (eds.) *The SAGE handbook of education for citizenship and democracy*, London, UK: SAGE, pp. 519–532.
- Giannoukos, G., Besas G., Galiropoulos Ch. and Hioctour V. (2015) The Role of the Educator in Adult Education. *Journal of Education and Learning*, 9(3), 237-24.
- Gilbert, R. (1996) *Studying society and environment. A handbook for teachers*. Melbourne: Macmillan.
- Golubeva, I. (2018) *The links between education and active citizenship/ civic engagement: a scoping paper*. Ad hoc report. NESET II ad hoc question No. 1/2018.
- Henczi, L. (2008) *A felnőttképzési tevékenységet folytató oktatók feladat- és tulajdonságprofiljának kompetenciaorientált kidolgozása*. Doktori disszertáció. ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola, Neveléstudomány kutatások doktori program. [Competence-oriented elaboration of

the task and attribute profile of educators engaged in adult education activities. Doctoral dissertation. Eötvös Loránd University PPK Doctoral School of Education, Doctoral Program in Educational Science Research.]

- Hoskins, B. (2006) *Draft framework on indicators for Active Citizenship*. Ispra: CRELL.
- Hoskins, B., Abs, H., Han, C., Kerr, D. and Veugelers, W. (2012) *Contextual Analysis Report: Participatory Citizenship in the European Union*. Report 1, Institute of Education, Europe for Citizens Programme, European Commission.
- ITM (2019) Vocational education and training 4.0 – The mid-term policy strategy of vocational and adult education and training, the response of vocational education and training to the challenges of the fourth industrial revolution, Ministry of Innovation and Technology. (*Szakképzés 4.0 – A szakképzés és felnőttképzés megújításának középtávú szakmapolitikai stratégiája, a szakképzési rendszer válasza a negyedik ipari forradalom kihívásaira, Innovációs és Technológiai Minisztérium*).
- ITM (2020) The renewal of adult education – 2020. Ministry of Innovation and Technology. (A felnőttképzés megújítása – 2020. Innovációs és Technológiai Minisztérium).
- Javrh, P. and Mozina, E. (2018) *The life skills approach in Europe. Summary of the LSE analysis*. Life Skills for Europe. Available at <https://eaea.org/project/life-skills-for-europe-lse/?pid=10220> (Accessed: 22.03.2021)
- Kalekin-Fishman, D., Tsitselikis, K. and Pitkänen, P. (2007) Theorizing Multiple Citizenship. In Kalekin-Fishman, D. and Pitkänen, P. (eds.) *Multiple Citizenship as a Challenge to European Nation-States*. Rotterdam-Taipei: Sense Publishers, pp. 1-38.
- Kerr, D. (1999) *Citizenship Education: an International Comparison*.
- Marshall, T. H. (1964) *Class, citizenship, and social development*. Essays of T. H. Marshall. Westport, CT: Greenwood
- Mezirow, J. (2007) *The Transformative Learning*. Athens: Metechmio.
- Ministerial Decree 25/10/2007 on the reorganization of the permanent territorial centres for adult education and evening courses (GU General Series n.3 of 04-01-2008). (*Decreto Ministeriale 25/10/2007 Riorganizzazione dei centri territoriali permanenti per l'educazione degli adulti e dei corsi serali (GU Serie Generale n.3 del 04-01-2008)*). Available at https://www.gazzettaufficiale.it/atto/serie_generale/caricaDettaglioAtto/originario?atto.dataPubblicazioneGazzetta=2008-01-04&atto.codiceRedazionale=07A10937&elenco30giorni=false (Accessed: 22.03.2021)
- Ministerial Directive 305/1997 (*Circolare Ministeriale 305/1997*). Available at <https://digilander.libero.it/zampi/cm305.htm> (Accessed: 22.03.2021)
- Ministerial Directive 22/2001 (Adult Education) on Guidelines for the implementation of the agreed Agreement in the education system by the Unified Conference on 2 March 2000, Ministry of Education. (*Direttiva Ministeriale 22/2001 (Educazione degli adulti) – Linee guida per l'attuazione, nel sistema di istruzione, dell'Accordo sancito dalla Conferenza unificata il 2 marzo 2000, Ministero della Pubblica Istruzione*).
- MOEC (n.d.) Adult Education Centres. Cyprus Ministry of Education, Culture, Sports and Youth. <http://www.moec.gov.cy/epimorfotika/en/index.html> (Accessed: 10.03.2021)
- Mutch, C. (2005) Citizenship education: does it have a place in the curriculum?. *Curriculum Matters*. 1. 49-70.

- OECD (2018) *The Future of Education and Skills. Education 2030*. OECD Publishing, Paris.
- OECD (2019a) *OECD Future of Education and Skills 2030: OECD Learning Compass 2030 – A Series of Concept Notes*. OECD.
- OECD (2019b) *Skills Matter: Additional Results from the Survey of Adult Skills*. OECD Skills Studies, OECD Publishing, Paris.
- SALTO (2014) *European Training Strategy II. Amended version of competences for trainers working at international level with criteria and indicators*. SALTO Training & Cooperation Resource Centre. Available at [https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-3862/ETS-Competence-Model%20Trainers Amended version.pdf](https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-3862/ETS-Competence-Model%20Trainers%20Amended%20version.pdf) (Accessed: 10.03.2021)
- Schugurensky, D. (2006) Adult citizenship education: An overview of the field. In Fenwick, T., Nesbit, T. and Spencer, B. (eds.) *Contexts of adult education: Canadian perspectives*. Toronto: Thompson Educational Publishing, Inc., pp. 68-80.
- Schugurensky, D. and Myers, J. (2008) Citizenship Education: Theory, Research and Practice. *Encounters on Education*, 4.
- Schulz, W., Ainley, J., Fraillon, J., Losito, B., Agrusti, G. and Friedman, T. (2018) *Becoming Citizens in a Changing World. IEA International Civic and Citizenship Education Study 2016 International Report*. International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA), SpringerOpen.
- Westheimer, J. and Kahne, J. (2004) What Kind of Citizen? The Politics of Educating for Democracy. *American Educational Research Journal*, 41(2), 237–269.
- Zepke, N. (2013) Lifelong education for subjective well-being: how do engagement and active citizenship contribute?, *International Journal of Lifelong Education*, 32(5), 639-651.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ - ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Κάθε εταίρος του έργου έχει συλλέξει καλές πρακτικές στην εκπαίδευση ενηλίκων που εστιάζουν ή ενσωματώνουν το στοιχείο της πολιτικής διάστασης. Αυτές οι καλές πρακτικές παρέχουν σχετικά παραδείγματα για το έργο στο οποίο μπορούμε να οικοδομήσουμε κατά την ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού για εκπαιδευτές ενηλίκων. Παρουσιάζουν σχετικούς τομείς της εκπαίδευσης ενηλίκων για την ενσωμάτωση της πολιτικής διάστασης, συγκεκριμένων ομάδων στόχων ή καινοτόμων εκπαιδευτικών μεθόδων για να εμπνεύσουν περαιτέρω έργο μας.

Κύπρος

DIGCIT - Στρατηγική συνεργασία για την ανάπτυξη ανοιχτών εκπαιδευτικών πόρων για τη διδασκαλία της ψηφιακής υπηκοότητας

Περιγραφή	<p>Ο γενικός στόχος του έργου είναι να προωθήσει την ψηφιακή υπηκοότητα μέσω εργαζομένων νέων που είναι επίσης ενήλικες μαθητές.</p> <p>Ο πρώτος στόχος αυτού του έργου είναι να βελτιώσει τις παιδαγωγικές δεξιότητες 80 εργαζομένων νεολαίας στη χρήση των καινοτόμων μεθοδολογιών MOOC που αναπτύχθηκαν, ειδικά για όσους επιθυμούν να αξιοποιήσουν το δυναμικό που αντιπροσωπεύει η ψηφιοποίηση για την ενεργή υπηκοότητα της ομάδας στόχου των 800 νέων από χώρες εταίρους, εντός 8 μηνών. Ο δεύτερος στόχος είναι να αναπτυχθούν οι πολιτικές ικανότητες, προσπατώντας παράλληλα την ηλεκτρονική ασφάλεια 400 νέων από χώρες εταίρους, εκ των οποίων 20 νέοι με λιγότερες ευκαιρίες, υπό την καθοδήγηση 80 εργαζομένων νέων με αυξημένες παιδαγωγικές δεξιότητες, εντός 11 μηνών. Ο τρίτος στόχος του έργου είναι να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση 800 νέων και 160 εργαζομένων νέων από χώρες εταίρους σχετικά με τη χρήση καινοτόμων μεθοδολογιών και πόρων εκπαίδευσης υπηκοότητας MOOC για την προώθηση ποιοτικών εξελίξεων στην εργασία των νέων σε χώρες εταίρους και στην Ευρώπη, εντός 12 μηνών.</p> <p>Μια διεπιστημονική, συμπληρωματική συνεργασία που αποτελείται από 4 ΜΚΟ από τη Ρουμανία, την Ελλάδα, την Κύπρο και τη Γερμανία. 21 συνδεδεμένοι εταίροι θα προσεγγίσουν τις ομάδες-στόχους και θα υποστηρίξουν τη διάδοση και τη βιωσιμότητα των έργων.</p>
Αιτιολόγηση ορθής πρακτικής	<p>Η ψηφιακή υπηκοότητα στοχεύει στο να παρέχει στο άτομο τις αξίες, τις στάσεις, τις δεξιότητες και τις γνώσεις για να χρησιμοποιήσει τα ψηφιακά εργαλεία του σήμερα και του αύριο για να συμμετάσχει στη διαμόρφωση και τη δημιουργία του μέλλοντος. Οι δεξιότητες ψηφιακής υπηκοότητας είναι απαραίτητες για την κοινωνική ένταξη, διότι επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο οι τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών επηρεάζουν μια ικανότητα ενεργού συμμετοχής ως πλήρους μέλους της κοινωνίας.</p>
Κατάλογος συνεργατών που συμμετέχουν	<p>Asociatia TEAM 4 Excellence, ATHENS LIFELONG LEARNING INSTITUTE ASTIKI MI KERDOSKOPIKI ETAIRIA, CYPRUS ORGANIZATION FOR SUSTAINABLE EDUCATION AND ACTIVE LEARNING (S.E.A.L CYPRUS), Arbeitskreis Ostviertel e.V.</p>

Περισσότερες πληροφορίες	https://sealcyprus.org/partnerships/digcit/
---------------------------------	---

Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων

Περιγραφή	<p>Τα Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων είναι ένα σημαντικό πρόγραμμα που παρέχει γενική εκπαίδευση ενηλίκων στην Κύπρο στο πλαίσιο παροχής ευκαιριών διά βίου μάθησης. Ο κύριος στόχος των Κέντρων Εκπαίδευσης Ενηλίκων είναι η γενική ανάπτυξη της προσωπικότητας κάθε ενήλικα και η κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη των πολιτών και της κοινωνίας γενικότερα. Οι στόχοι τους συμπίπτουν με την αναπτυξιακή πολιτική του κράτους και τους ευρύτερους στόχους του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού σχετικά με την παροχή ευκαιριών «Δια βίου Μάθησης» για όλους τους πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας και την καταπολέμηση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων, ώστε οι πολίτες να μπορούν να ενσωματωθούν επιτυχώς και να είναι σε θέση να ενεργούν αποτελεσματικά σε μια ενωμένη Ευρώπη.</p> <p>Τα Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων προσφέρουν διάφορα διεπιστημονικά μαθήματα που εστιάζουν κυρίως στη διδασκαλία ξένων γλωσσών, τεχνών και χειροτεχνίας, πολιτιστικών προγραμμάτων, υγείας και άλλων θεμάτων γενικού ενδιαφέροντος και επαγγελματικής διδασκαλίας και επαγγελματικών δεξιοτήτων.</p>
Αιτιολόγηση ορθής πρακτικής	Τα κέντρα εκπαίδευσης ενηλίκων παρέχουν πολλά είδη εκπαιδεύσεων. Πέρα από αυτό, διαθέτει επίσης πληθώρα ερευνητών και προσφέρει μαθήματα σε πολύ προσιτές τιμές. Αν και δεν παρέχει ειδικά μαθήματα στους εκπαιδευτές σχετικά με την πολιτική διάσταση της εκπαίδευσης ενηλίκων, μια εταιρική σχέση όπου αυτό θα μπορούσε να παρέχεται δωρεάν μέσω του έργου θα μπορούσε να είναι επωφελής.
Κατάλογος συνεργατών που συμμετέχουν	Κύπρος και τοπικοί ενδιαφερόμενοι
Περισσότερες πληροφορίες	http://www.moec.gov.cy/epimorfotika/en/index.html

Ιταλία

Σχολή Penny Wirton - Μη τυπική εκπαίδευση για τη διδασκαλία γλωσσών

Περιγραφή	<p>Το σχολείο Penny Wirton είναι ένας ιταλικός οργανισμός που ιδρύθηκε το 2008 στη Ρώμη, με σκοπό τη δημιουργία ενός δικτύου μη τυπικής σχολής γλωσσών που βασίζεται στην εθελοντική διδασκαλία και τη σχέση «ένας προς ένας» μεταξύ του μαθητή και του εκπαιδευτικού.</p> <p>Η ισχυρή καινοτομία αυτής της μεθοδολογίας διδασκαλίας είναι τόσο η σχέση «ένας-προς-ένας» μεταξύ του εκπαιδευόμενου και του εκπαιδευτή όσο και το γεγονός ότι ο εκπαιδευτικός είναι μη επαγγελματίας, εγγενής εθελοντής ομιλητής που είναι πρόθυμος να διδάξει τη δική του γλώσσα στους μετανάστες.</p> <p>Το σχολείο δεν απευθύνεται μόνο σε μετανάστες, αλλά και σε αλλοδαπούς που επιθυμούν να μάθουν ιταλικά. Συνήθως, τα μαθήματα αποτελούνται από άτομα που προέρχονται από οποιοδήποτε μέρος του κόσμου: Ασία, Αφρική, Ανατολική Ευρώπη, Νότια και Κεντρική Αμερική. Τα μαθήματα είναι διαθέσιμα για κάθε είδους γλωσσική ικανότητα, από τον αναλφαβητισμό έως την ευχέρεια. Οι μαθητές προέρχονται από σχεδόν οποιοδήποτε μέρος του κόσμου, αλλά οι περισσότεροι προέρχονται από χώρες της Αφρικής και της Κεντρικής Ασίας. Η ηλικία τους περιλαμβάνει άτομα από πέντε έως ογδόντα ετών. Ωστόσο, ο πιο κοινός τύπος μαθητευόμενου εκπροσωπείται από ενήλικες αιτούντες ασύλου και πρόσφυγες, που είναι πρόθυμοι να μάθουν την ιταλική γλώσσα ή να τη βελτιώσουν, τόσο για να λάβουν έγγραφα όσο και για να ζήσουν στην Ιταλία.</p> <p>Οι εκπαιδευτικοί που συμμετέχουν είναι μη επαγγελματίες, αλλά οι πολίτες είναι πρόθυμοι να βοηθήσουν τους αλλοδαπούς να μάθουν ιταλικά. Η μεθοδολογία διδασκαλίας βασίζεται στη χρήση της προφορικής γλώσσας και η πορεία της μάθησης είναι εξατομικευμένη, με βάση τις γλωσσικές ανάγκες των μαθητών. Ένα εγχειρίδιο χρησιμοποιείται ως πηγή υλικού, αλλά τα μαθήματα βρίσκονται κυρίως στους ώμους του εκπαιδευτικού και στοχεύουν έντονα στις ανάγκες του εκπαιδευόμενου. Τα μαθήματα διεξάγονται ένα προς ένα ή σε μικρές ομάδες, μία ή δύο ημέρες την εβδομάδα, συνήθως για μερικές ώρες, στο ίδιο δωμάτιο, όπου κάθε ζευγάρι εκπαιδευτής-μαθητευόμενος ή ομάδα κάθεται μαζί. Συνήθως, πολλές διαφορετικές δραστηριότητες διεξάγονται κατά τη διάρκεια μαθημάτων, όπως παιχνίδια και παιχνίδια ρόλων, χρησιμοποιώντας διαφορετικό υλικό και εστιάζοντας σε θέματα που εμπλέκουν καλύτερα τους μαθητές. Κάθε εκπαιδευόμενος έχει ένα φύλλο όπου ο εκπαιδευτικός γράφει όλα τα θέματα και τα ζητήματα που συζητήθηκαν και όλη την πρόοδο που σημείωσαν οι μαθητές. Απαγορεύεται οι μαθητές να επιλέξουν έναν εκπαιδευτή και να παρακολουθήσουν μόνο τα μαθήματά του. Τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και οι εκπαιδευόμενοι αναγκάζονται να αλλάζουν περιοδικά για να ενισχύσουν την ανταλλαγή γνώσεων και ικανοτήτων μεταξύ ανθρώπων.</p> <p>Πράγματι, εκτός από τη διδασκαλία γλωσσών, η μεθοδολογία Penny Wirton ενισχύει την κοινωνική ένταξη μέσω της συνάντησης μεταναστών και αλλοδαπών με Ιταλούς πολίτες, δημιουργώντας πολλές πιθανότητες πολιτιστικής, επαγγελματικής και πολιτιστικής αμοιβαίας γνώσης.</p> <p>Ιδρύθηκε το 2008, ο οργανισμός Penny Wirton μετρά περίπου 50 σχολεία σε όλη την Ιταλία, όλα με την ίδια μεθοδολογία, με εκατοντάδες μαθητές και εκπαιδευτικούς.</p>
Αιτιολόγηση ορθής πρακτικής	Η μεθοδολογία Penny Wirton ενισχύει την κοινωνική ένταξη μέσω της συνάντησης μεταναστών και αλλοδαπών με Ιταλούς πολίτες, δημιουργώντας πολλές πιθανότητες κοινωνικής, επαγγελματικής και πολιτιστικής αμοιβαίας γνώσης.

Κατάλογος συνεργατών που συμμετέχουν	Είναι ένας εθνικός οργανισμός που διανέμεται σε διάφορες πόλεις της Ιταλίας. Κάθε τοπικό σχολείο έχει τον δικό του τοπικό συνεργάτη.
Περισσότερες πληροφορίες	http://www.scuolapennywilton.it/

Ουγγαρία

Εκπαίδευση για την υπηκοότητα για άτομα σε σωφρονιστικά ιδρύματα

Περιγραφή	<p>Η ΜΚΟ Σχολή Δημόσιας Ζωής ετοίμασε μια εκπαίδευση σχετικά με την ενεργό υπηκοότητα των κρατουμένων. Παρακολουθώντας μαθήματα, οι συμμετέχοντες θα μπορούσαν να μάθουν περισσότερα για τη νομολογία, τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα, το σύνταγμα και το νομικό μας σύστημα. Ο στόχος της εκπαίδευσης είναι να ευαισθητοποιήσει σχετικά με τις ευκαιρίες για την επιβολή των βασικών, δημοκρατικών δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων του πολίτη και να εξοπλίσει τους συμμετέχοντες με τα απαραίτητα εργαλεία και γνώσεις για τη βελτίωση της ευημερίας τους, της κοινωνικής συνείδησης και της επανένταξής τους στην κοινωνία, μαθαίνοντας πώς να επιβάλλουν βασικά δημοκρατικά δικαιώματα.</p> <p>Το εκπαιδευτικό μάθημα αποτελείται από τέσσερις κύριες ενότητες: 1) καθολικά ανθρώπινα δικαιώματα, 2) υπηκοότητα, πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα, 3) συνταγματικότητα, ρόλος του κράτους, κράτος δικαίου και δημοκρατία, 4) δομή των κρατικών θεσμών, μια πρακτική προσέγγιση στα δικαιώματα των πολιτών. Άλλα θέματα ήταν η αυτοδιάθεση, οι κοινωνικές συμβάσεις, τα δημοκρατικά θεμέλια, ο διαχωρισμός των εξουσιών. Τα μαθήματα περιελάμβαναν συζητήσεις και ασκήσεις βασισμένες σε αναγνώσεις και ταινίες και διαδραστικές μεθόδους, όπως συζητήσεις ή πρακτικές κατάστασης.</p> <p>Το έργο έχει εκτελεστεί σε δύο συνεχόμενα έτη (2015 και 2016) και διακόπηκε λόγω κανονισμού που απαγορεύει τις πολιτικές οργανώσεις από τις φυλακές.</p>
Αιτιολόγηση ορθής πρακτικής	<p>Θεωρούμε ότι αυτή είναι μια βέλτιστη πρακτική λόγω της εφαρμογής καινοτόμων εργαλείων και παιδαγωγικής προσέγγισης. Το έργο υποστήριξε με επιτυχία άτομα σε μειονεκτική θέση (σε αυτήν την περίπτωση, κρατούμενοι φυλακών, ωστόσο, έχουν εκπαίδευση που στοχεύει σε μια ευρύτερη ομάδα μειονεκτούντων ατόμων) για να μάθουν πώς λειτουργεί η κοινωνία, ποια δικαιώματα έχουν και πώς μπορούν να επιβάλουν αυτά τα δικαιώματα. Το έργο δεν έχει αξιολογηθεί. Ωστόσο, τα σχόλια των συμμετεχόντων είναι διαθέσιμα στον ιστότοπο, δείχνοντας θετικό αντίκτυπο.</p> <p>Συνολικά, ο οργανισμός στοχεύει τις ίδιες ομάδες ενηλίκων με τους οποίους επιδιώκονται τα έργα μας. Ως εκ τούτου, η εκπαίδευσή τους και η προσέγγιση που ακολουθούν είναι ιδιαίτερα χρήσιμες για τις επόμενες δραστηριότητες του έργου. Επιπλέον, ο οργανισμός στοχεύει να υποστηρίξει αυτές τις ομάδες για να οργανώσουν, να σχηματίσουν κοινότητες και να τις βοηθήσουν στην οργανωτική ανάπτυξη και να εργαστούν για θέματα εντός της κοινωνικής / πολιτικής διάστασης.</p>
Κατάλογος συνεργατών που συμμετέχουν	<p>Közélet Iskolája (Σχολή Δημόσιας Ζωής) Társaság a Szabadságjogokért (Society for Freedom Rights)</p>
Περισσότερες πληροφορίες	<p>http://www.kozeletiskolaja.hu/post/nincs-minden-veszve-allampolgari-ismeretek-kepzes-a-budapesti-fegyhazi-es-borton-drogprevenacios-korleten http://www.kozeletiskolaja.hu/post/sokat-tanultam-az-emberi-jogokrol-megismertem-hova-fordulhatok-jogorvoslatert</p>

Συμπληρωματικό πρόγραμμα κατάρτισης στο έργο «Κατάρτιση ατόμων με χαμηλά επίπεδα εκπαίδευσης και ατόμων που εργάζονται στη δημόσια απασχόληση».

<p>Περιγραφή</p>	<p>Ο στόχος του έργου (έργο προτεραιότητας, αρ.: GINOP-6.1.1-15-2015-00001) είναι η ίδια η ενθάρρυνση της συμμετοχής στην εκπαίδευση και την κατάρτιση για ενήλικες με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, ιδίως εκείνους που εργάζονται σε δημόσια απασχόληση και να τους επιτρέψει την απόκτηση γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων σχετικών με την αγορά εργασίας.</p> <p>Το εκπαιδευτικό σεμινάριο που περιλαμβάνεται εδώ ως βέλτιστη πρακτική είναι μια συμπληρωματική δραστηριότητα στις επαγγελματικές εκπαιδεύσεις του έργου. Αυτά τα επιπρόσθετα μαθήματα πραγματοποιούνται πριν και μετά την επαγγελματική εκπαίδευση (συνολικά 40 ώρες). Το πρώτο μισό του μαθήματος στοχεύει στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης επιτρέποντας στους ενήλικες να αποκτήσουν μαθησιακές τεχνικές (μάθηση να μαθαίνουν ικανότητες) και άλλες δεξιότητες όπως να παρακινήσουν τον εαυτό τους ή πώς να διαχειριστούν τις συγκρούσεις.</p> <p>Το δεύτερο μισό του μαθήματος επικεντρώνεται στην αγορά εργασίας και στις δεξιότητες και ικανότητες που σχετίζονται με την απασχόληση, όπως οι νομικές σχέσεις εργασίας, η συγγραφή βιογραφικού και οι δεξιότητες επικοινωνίας. Και τα δύο μαθήματα έχουν το δικό τους πρόγραμμα σπουδών, με λεπτομέρειες σχετικά με διαφορετικές ενότητες και τι σκοπεύουν να επιτύχουν.</p> <p>Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται σε αυτό το μάθημα προσαρμόζονται στην ομάδα των μαθητών και στην επαγγελματική τους εμπειρία. Οι ενήλικες μαθητές μπορούν να αποκτήσουν νέες δεξιότητες και ικανότητες βελτιώνοντας παράλληλα τις ενδο- και διαπροσωπικές τους δεξιότητες.</p>
<p>Αιτιολόγηση ορθής πρακτικής</p>	<p>Οι δεξιότητες και οι ικανότητες που σχετίζονται με την αγορά εργασίας και την απασχόληση είναι σημαντικά στοιχεία του τομέα ικανοτήτων της αστικής συμμετοχής. Θεωρούμε ότι αυτή είναι μια βέλτιστη πρακτική, διότι δείχνει έναν πολύ συγκεκριμένο και πρακτικό τομέα όπου η πολιτική διάσταση καθίσταται σχετική στην εκπαίδευση ενηλίκων. Αυτά τα μαθήματα συνδέονται με την επαγγελματική κατάρτιση. Μπορούν να εφαρμόσουν τις τεχνικές μάθησης καθ' όλη τη διάρκεια του μαθήματος, υποστηρίζοντάς τις σε μεταγενέστερες ευκαιρίες απασχόλησης. Η επαγγελματική κατάρτιση τους παρέχει ειδικές γνώσεις και δεξιότητες για απασχόληση σε μια συγκεκριμένη επαγγελματική δραστηριότητα ή απασχόληση, ταυτόχρονα την πολιτική διάσταση, συμπεριλαμβανομένης, π.χ., η επίγνωση του περιεχομένου μιας σύμβασης ή η γνώση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων ως εργαζόμενος, είναι πολύ σημαντικά στοιχεία για την επιτυχή ένταξη στην αγορά εργασίας.</p> <p>Επιπλέον, το μάθημα παρέχει ένα καλό παράδειγμα ενός πλαισίου στο οποίο το εκπαιδευτικό υλικό που θα προετοιμαστεί κατά τη διάρκεια αυτού του έργου θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί στην Ουγγαρία. Δείχνει επίσης το επίπεδο πρακτικότητας για το οποίο το υλικό πρέπει να στοχεύει για να επιτραπεί η χρήση του σε προγράμματα όπως αυτό.</p>
<p>Κατάλογος συνεργατών που συμμετέχουν</p>	<p>Συντονίζεται από το Εθνικό Γραφείο Επαγγελματικής Διδασκαλίας και Εκπαίδευσης και Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Μέλη κοινοπραξίας: Υπουργείο Εσωτερικών και Κυβερνητικά Γραφεία 18 Χωρών</p>
<p>Περισσότερες πληροφορίες</p>	<p>https://www.nive.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=746</p>

Βέλγιο

Lire et écrire - αλφαθητοποίηση για ενήλικες που δεν μπορούν να διαβάσουν ή να γράψουν

Περιγραφή	<p>Η πρωτοβουλία γεννήθηκε κατά τη δεκαετία του 1980 από τέσσερις διαφορετικές ενώσεις με στόχο την παροχή εργαλείων (ανάγνωση, γραφή) στους εργαζόμενους των οποίων η έλλειψη περιορίζει σοβαρά τις ικανότητές τους να ασκούν τα δικαιώματά τους. Η πρωτοβουλία οργανώνεται σε πολλά διαφορετικά κέντρα σε όλη την περιοχή της Βαλλονίας - όχι λιγότερο από έξι μόνο στις Βρυξέλλες. Τα κέντρα οργανώνουν μαθήματα για το κοινό (γενικό κοινό), παρέχοντας πολλούς χρήσιμους πόρους για την εκμάθηση βασικών γαλλικών. Επιπλέον, η ένωση έχει έντονο ενδιαφέρον για την εκπαίδευση των εκπαιδευτών, καθώς οδηγεί σε έρευνες και μελέτες που αποσκοπούν στη βελτίωση του παιδαγωγικού πλαισίου της γλωσσικής κατάρτισης.</p>
Κατάλογος συνεργατών που συμμετέχουν	Lire et écrire - Βέλγιο
Αιτιολόγηση ορθής πρακτικής	<p>Η αξία της πρακτικής δεν είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική, αλλά στην αντιμετώπιση ενός σημαντικού κοινωνικού ζητήματος μέσω εκτεταμένου συντονισμού με τον οποίο είναι σε θέση να προσεγγίσει ένα μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού. Σε μια χώρα όπου η μετανάστευση είναι πολύ ισχυρή, ειδικά δεδομένου ότι οι μετανάστες συχνά δεν είναι ομιλητές γλωσσών που προέρχονται από τη Λατινική γλώσσα, αυτή η υπηρεσία είναι μεγάλη υποστήριξη για πολλούς εργαζόμενους και μελλοντικούς πολίτες.</p>
Περισσότερες πληροφορίες	https://lire-et-ecrire.be